

PERHEEN ARJEN TOIMIVUUS
– kysely viidesluokkalaisille

Tiina Vartiainen
Pro gradu -tutkielma
Hoitotiede
Preventiivinen hoitotiede
Itä-Suomen yliopisto
Terveystieteiden tiedekunta
Hoitotieteen laitos
Marraskuu 2016

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1	JOHDANTO	1
2	PERHEEN ARJEN TOIMIVUUS BRONFENBRENNERIN EKOLOGISEN SYSTEEMITEORIAN NÄKÖKULMASTA	3
2.1	Mikrojärjestelmä.....	4
2.2	Mesojärjestelmä.....	4
2.3	Eksojärjestelmä.....	5
2.4	Makrojärjestelmä.....	5
3	PERHEEN ARKI, YHTEINEN AIKA JA VIIDESLUOKKALAISEN LAPSEN SUHDE VANHEMPIINSA	10
3.1	Tiedonhaku.....	10
3.2	Lapsuus ja perhe.....	12
3.3	Lapsen arki.....	13
3.4	Perheen yhteinen aika.....	15
3.5	Lapsen suhde vanhempiinsa.....	17
3.6	Lapsen kuulluksi tuleminen.....	18
3.7	Tiedon saanti lapsen arjesta.....	20
3.8	Yhteenvedo aikaisemmasta kirjallisuudesta.....	21
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	24
5	TUTKIMUSMENETELMÄ	25
5.1	Aineiston keruu ja tutkimuksen toteutus.....	25
5.2	Käytetyt mittarit.....	28
5.2.1	Taustatiedot ja arjen toimivuutta koskevat tiedot.....	28
5.2.2	Perheen arjen toimintoja ja vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta koskevat tiedot.....	29
5.3	Aineiston analysointi.....	30
6	TULOKSET	31
6.1	Viidesluokkalaisten lasten taustatiedot.....	31
6.2	Perheen arjen toimivuus.....	32
6.2.1	Perheen yhteinen aika.....	32
6.2.2	Lasten suhde vanhempiin.....	33
6.2.3	Lasten kuulluksi tuleminen.....	34
6.3	Perheen arjen toiminnot.....	35
6.3.1	Yhdessä syöminen, puhuminen päivän tapahtumista, kotitöihin osallistuminen, avunsaanti kotitehtäviin ja yhteisen ajan vietto.....	35
6.3.2	Yhteisen ajan riittävyyden yhteys perheen arjen toimintoihin.....	39
6.4	Lapsen arki.....	41
6.4.1	Vanhempien tietoisuus lapsen arjesta.....	41
6.4.2	Lapsen kuulluksi tuleamisen yhteys vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta.....	45
6.5	Yhteenvedo tutkimustuloksista.....	47
7	POHDINTA	49
7.1	Tutkimustulosten tarkastelu.....	49
7.2	Tutkimustulosten eettisyys ja luotettavuus.....	53

7.2.1	Eettisyys.....	53
7.2.2	Luotettavuus.....	54
7.3	Johtopäätökset.....	57
7.4	Jatkotutkimushaasteet	58
LÄHTEET		59

LIITTEET

Liite 1: Tutkimuksen muuttujaluettelo

Liite 2: Taulukko tutkimuksista

TAULUKOT

Taulukko 1. Tiedonhaku tietokannoista

Taulukko 2. Viidesluokkalaisten lasten taustatiedot

Taulukko 3. Perheen yhteinen aika lapsen sukupuolen ja asumismuodon mukaan

Taulukko 4. Viidesluokkalaisten lapsen suhde äitiin ja isään lapsen sukupuolen ja asumismuodon mukaan

Taulukko 5. Kuulluksi tuleminen vanhempien taholta lapsen sukupuolen ja asumismuodon mukaan

Taulukko 6. Perheen arjen toiminnot viidesluokkalaisten lapsen sukupuolen mukaan

Taulukko 7. Perheen arjen toiminnot viidesluokkalaisten lapsen asumismuodon mukaan

Taulukko 8. Perheen yhteisen ajan riittävyyden yhteys perheen arjen toimintoihin

Taulukko 9: Vanhempien tietoisuus lapsen arjesta lapsen sukupuolen mukaan

Taulukko 10. Vanhempien tietoisuus lapsen arjesta lapsen asumismuodon mukaan

Taulukko 11. Lapsen kuulluksi tuleminen yhteys vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta

KUVIOT

Kuvio 1. Perheen arjen toimivuus lapsen näkökulmasta Bronfenbrennerin ekologisessa systeemiteoriassa

Kuvio 2. Lapsen arkirutiinit ja arjen toimintaympäristöt

Kuvio 3. Tutkimusaineiston muodostuminen

Vartiainen, TiinaPerheen arjen toimivuus - kysely viidesluokkalaisille
Pro gradu -tutkielma, 63 sivua, 2 liitettä (12 sivua)

Tutkielman ohjaajat:

Professori TtT Hannele Turunen
Tutkijatohtori TtT Marjorita Sormunen
Erikoistutkija TtT Nina Halme THL

Marraskuu 2016

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata perheen arjen toimivuutta, arjen toimintoja ja vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta ja näiden tekijöiden välisistä yhteyksistä viidesluokkalaisten lasten näkökulmasta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa, jolla voidaan kehittää lasten ja nuorten terveyttä edistävää toimintaa esimerkiksi koulussa ja kotona sekä kehittää lasten, nuorten ja perheiden palveluja. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää lasten, nuorten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä palveluiden kehittämisessä.

Aineisto on osa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemää kyselyä viidesluokkalaisten koskien terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Perusjoukon suuruus oli $N=5218$ ja kyselyn vastausprosentti oli 64,6 % ($n=3371$). Aineiston analyysissä käytettiin kuvailevina tunnuslukuina frekvenssi- ja prosenttijakaumia. Muuttujien välisiä yhteyksiä tarkasteltiin käyttäen ristiintaulukointia ja χ^2 -testiä. Aineisto analysoitiin tilastollisesti IBM SPSS Statistics 21 for Windows ohjelmalla.

Kokemus perheen yhteisen ajan riittävydestä ei eronnut tyttöjen ja poikien välillä. Myöskään lapsen asuinpaikalla ei ollut tähän yhteyttä. Tyttöjen suhde äitiin oli parempi kuin poikien ja poikien suhde isään parempi kuin tyttöjen. Lapsen sukupuolella ei ollut yhteyttä siihen tuleeko lapsi kuulluksi vanhempien taholta. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat kokivat, että tulevat kuulluksi vanhempien taholta useammin kuin muualla asuvat lapset. Pojat söivät useammin yhdessä vanhempien kanssa ja tytöt puhuivat päivän tapahtumista, osallistuivat kotitöihin, saivat apua kotitehtävissä vanhemmilta ja viettivät enemmän yhteistä aikaa vanhempien kanssa. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat kokivat arjen toiminnot parempana kuin muualla asuvat lapset. Perheen yhteinen aika oli yhteydessä perheen arjen toimintoihin kaikissa luokissa. Vanhemmat tiesivät tyttöjen ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvien lasten arjesta hyvin hieman useammin kuin poikien ja muualla asuvien lasten arjesta. Lapsen kuulluksi tulemisella vanhempien taholta oli yhteys vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta.

Suomalaisten perheiden arjen toimivuutta koskevaa tutkimusta ei ole viime vuosina tehty kovin paljoa ja erityisesti lasten näkökulman huomioiminen on ollut vähäistä. Tämä on haaste tulevaisuudelle, koska lasten näkökulmaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja palvelujen kehittämisessä tarvitaan.

Asiasanat: lapset, vanhemmat, yhteinen aika, arki, suhde vanhempiin, kuulluksi tuleminen

Vartiainen, Tiina

Functionality of everyday life in families –a questionnaire to fifth graders
Master's Thesis, 63 pages, 2 appendices (12 pages)

Supervisors:

Professor Hannele Turunen, PhD
Postdoctoral Researcher Marjorita Sormunen, PhD
Senior Researcher Nina Halme, PhD (THL)

November 2016

The purpose of this study was to describe the functionality of everyday life in families, parents' awareness of children's everyday lives and links between these factors from the perspective of fifth graders. The aim of this study was to produce information that can be used to develop activities promoting the health of children and young people, e.g., at school and home as well as to develop services available for children, young people and families. The results of the study can be utilized in planning and decision-making regarding the well-being of children, young people and families.

The research data were part of a survey on health, well-being and learning conducted among fifth graders by the National Institute for Health and Welfare (THL). The population size was N=5,218 and the response rate was 64.6% (n=3,371). Frequency and percentage were used as descriptive characteristics. Relationships between variables were examined by cross-tabulation and the χ^2 -test. The data were analyzed statistically with the IBM SPSS Statistics 21 for Windows program.

There was no gender-based or place of residence-based difference in the perceived sufficiency of time spent together. The relationship with mother was better among girls than boys, while the relationship with father was better among boys. The child's gender had no link with his/her perception of being heard by the parents. The children living with both parents were more likely to consider that they were heard than the children not living with both parents. Boys ate more often with parents and girls talked about the day's events, were involved in housework, received help to their homework and spent more time together with parents. The children living in a shared home with both parents perceived their everyday activities as somewhat better than the children not living with both parents. The time the family spent together was connected to the functionality of everyday life in all categories. The parents were more aware of what was going on in the everyday life of girls than of boys. They were also more aware of this when the child lived in the joint home than if the child did not live with both parents. Perception of being heard by the parents was connected to the parents' awareness of their child's everyday life.

Little research has focused on the functioning of everyday life in Finnish families in recent years. Focus on children's perspective has particularly been missing. In the future, there is a need for research from the viewpoint of children in order to promote children's and young people's well-being and to develop services aimed at them.

Key words: children, parents, time spent together, everyday life, relationship with parents, being heard

1 JOHDANTO

Suomalaisten terveys ja hyvinvointi ovat jatkuvasti parantuneet (STM 2012). Suurin osa lapsista ja nuorista on terveitä ja he voivat hyvin sekä ovat tyytyväisiä elämäänsä (Aira ym. 2014, Paananen & Gissler 2014). Myönteisestä kehityksestä huolimatta lasten ja nuorten terveys- ja hyvinvointierot ja sosioekonomisten ryhmien väliset erot ovat kuitenkin kasvaneet. Huono-osaisuus, yksinäisyys, pienituloisuus ja heikko terveys ovat yhteydessä toisiinsa. (STM 2012.) Sosioekonomiset terveyden- ja hyvinvoinnin erot alkavat muodostua jo varhaislapsuudessa ja näihin yhteydessä olevat tekijät ovat nähtävissä jo nuoruudessa. Erot näin ollen tulevat näkymään terveysongelmina aikuisuudessa, heikentyneenä toimintakykynä vanhuudessa ja eroina kuolleisuudessa. (Kaikkonen ym. 2012.) Erityisen huolestuttavaa on se, että terveyttä heikentävät elämäntavat ja ongelmat siirtyvät usein perheissä myös seuraavalle sukupolvelle (STM 2012, Paananen & Gissler 2014). Tämä lisää yhteiskunnallisia kustannuksia sekä taloudellisesti että inhimillisesti (Currie ym. 2012).

Lapsiperheiden arjessa ja ajankäytössä on tapahtunut myönteistä kehitystä viime vuosien aikana. Kiireen tunne on vähentynyt ja perheelle halutaan antaa enemmän aikaa kuin aikaisemmin. Perheet kokevat myös onnistuvansa tässä. Perheen kanssa ja kotona vietettyä aikaa on tullut haastamaan esimerkiksi teknologia ja jatkuva tavoitettavissa oleminen. Suomalaisten perheiden arjen toimivuutta koskevaa tutkimusta ei ole viime vuosina tehty kovinkaan paljoa ja erityisesti lasten näkökulman huomioiminen on ollut vähäistä. Lasten ja perheiden yhteistä aikaa ja ajankäytön tutkimusta on myös vähän. (Miettinen & Rotkirch 2012.) Tutkimukset lasten hyvinvoinnista ja siitä miten lapset ja nuoret voivat, auttavat päätöksentekijöitä, lasten hyvinvoinnin kanssa työskenteleviä sekä koko kansallista lapsi-, perhe- ja nuorisopolitiikkaa (Lapsiasiainvaltuutetun vuosikirja 2014).

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) on yksi Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeista. Tavoitteena on edistää terveyttä ja hyvinvointia sekä vähentää eriarvoisuutta sekä taata nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut. Suomalaiset voivat hyvin, kokevat pärjäävänsä erilaisissa elämäntilanteissa, voivansa vaikuttaa, tehdä valintoja ja ottaa vastuuta. Yhtenä painopistealueen tavoitteena on lasten ja perheiden hyvinvointi ja omien voimavarojen vahvistuminen. Esimerkiksi arkiympäristöjä muuttamalla kaikki voivat saada nykyistä paremmat mahdollisuudet hyvinvointia ja terveyttä lisääviin, aktiivisiin elämäntapoihin. Erityisesti lapsen etu ja vanhemmuuden tuki ovat ensisijaisena muutoksessa. Tämän tuloksena

lapset, nuoret ja perheet voivat paremmin ja pystyvät vaikuttamaan omaan hyvinvointiinsa ja palveluihin. (Valtioneuvosto 2015.)

Maaailman terveysjärjestö WHO:n (2013) Terveys 2020 ohjelman tavoitteena on edistää terveyttä ja hyvinvointia, vähentää terveyseroja ja taata terveyspalvelut kaikille Euroopan kansalaisille. Lapsuus on huomioitu omana erityisenä ja tärkeänä elämänvaiheenaan myös esimerkiksi Suomen perustuslaissa (731/1999), terveydenhuoltolaissa (2010/1326), kansanterveyslaissa (2005/928), valtioneuvoston asetuksessa neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta, lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) sekä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (1989). Tulevaisuudessa myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistus (sote-uudistus) tulee muuttamaan lasten ja nuorten nykytilaa ja palveluita (Lapsiasiainvaltuutetun vuosikirja 2015).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata perheen arjen toimivuutta, arjen toimintoja ja vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta ja näiden tekijöiden välisiä yhteyksiä viidesluokkalaisten lasten näkökulmasta. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jolla voidaan kehittää lasten ja nuorten terveyttä edistävää toimintaa esimerkiksi koulussa ja kotona sekä kehittää lasten, nuorten ja perheiden palveluja. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää lasten, nuorten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä palveluiden kehittämisessä. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston hoitotieteen laitoksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Alkuperäinen tutkimus on osa oppilas- ja opiskelijahuoltoa ja sen johtamista koskevaa tutkimus- ja kehittämishanketta, jota koordinoi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Hanke on toteutettu yhteistyössä opetushallituksen, sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

2 PERHEEN ARJEN TOIMIVUUS BRONFENBRENNERIN EKOLOGISEN SYSTEEMITEORIAN NÄKÖKULMASTA

Tässä opinnäytetyössä käytän teoreettisena lähtökohtana Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa ihmisen kehityksestä. Lohrmann (2010) on myös hyödyntänyt Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa ja kehittänyt oman terveyden edistämisen ekologisen mallin koululaisten terveyden edistämiseen Bronfenbrennerin teorian pohjalta. Mallissa on neljä kehää, jotka ympäröivät koululaisen ja henkilökunnan terveyteen vaikuttavia tekijöitä.

Amerikkalainen Urie Bronfenbrenner (1917 – 2005) oli psykologi (Bronfenbrenner 2002, Härkönen 2008). Häntä pidetään yhtenä arvostetuimmista kehityspsykologeista koko maailmassa (Berk 2003). Hän kehitti alkuperäisen ja ensimmäisen ekologisten järjestelmien teoriamallinsa vuonna 1979. Teoria käsittelee ihmisen kehittymistä yhteiskunnan kokonaisvaltaiseen jäsenyyteen. Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria on ihmisen kehityksen teoria (Bronfenbrenner 2002, Härkönen 2008.), jonka päämääränä on saavuttaa tasapaino yksilön ja hänen ympärillään olevan systeemin kesken, koska yksilö vaikuttaa samanaikaisesti monessa eri viiteryhmässä (Tonttila 2006).

Tarkoituksena on kartoittaa omassa sosiaalistumisteoriassaan niitä systeemisiä ulottuvuuksia, jotka vaikuttavat lapsen ja nuoren sosiaalistumisprosessiin (Berk 2003). Teorian mukaan ihmisen kehitys ei riipu ainoastaan yksilön ominaisuuksista. Kehitykseen vaikuttavat kehittyvän yksilön, erilaisten ympäristöjen ja ympäristöjen sisällä olevien henkilöiden vuorovaikutus sekä yksilön elämään vaikuttavien ympäristöjen väliset suhteet, roolit, toiminnot ja prosessit. (Bronfenbrenner 2002, Härkönen 2008.) Ekologinen teoria kuvaa kokonaisuutta, joka vaikuttaa ympäristön kautta lapsen kehitykseen. Teoriassa lapsen kehitys nähdään olevan lapsen ja hänen ympäristönsä välinen jatkuva ja monitasoinen vuorovaikutustapahtuma. Ympäristön nähdään vaikuttavan sekä suorasti että epäsuorasti lapsen kehitykseen. (Bronfenbrenner 1979.) Näin ollen perheiden toimintaan vaikuttavat perheiden omat ominaisuudet, lähiympäristö, yhteiskunnalliset asenteet ja lainsäädännölliset päätökset (Tonttila 2006).

Ekologinen systeemiteoria on monitasoinen ja muodostuu mikro-, meso-, ekso- ja makrojärjestelmistä (kuvio 1). Bronfenbrenner lisäsi vielä myöhemmin aikaan liittyvän systeemin, kronosysteemin. Nämä tasot asettuvat monitasoisesti kehittyvän yksilön ympärille. (Bronfenbrenner

2002, Härkönen 2008.) Bronfenbrennerin teorian mukaan kehitykseen ja sosiaalistumiseen vaikuttavat ympäristössä olevat erilaajuiset kehät, joiden kanssa yksilö toimii aktiivisesti vuorovaikutuksessa. Nämä kehät sisältävät kolme oletusta, joissa yksilö nähdään aktiivisena ja ympäristöön vaikuttavana, yksilö nähdään mukautuvan ympäristön ehtoihin ja edellytyksiin ja ympäristön nähdään koostuvan erilaajuisista sisäkkäisistä kokonaisuuksista sekä niiden keskinäisistä suhteista, mikro-, meso-, ekso- ja makrojärjestelmistä. (Härkönen 2008.)

2.1 Mikrojärjestelmä

Mikrojärjestelmä on järjestelmä, jossa kehittyvä yksilö kokee toimintojen, roolien ja henkilöiden väliset suhteet tietyssä konkreettисessa, tietyt fyysiset ja aineelliset piirteet omaavassa ympäristössä. Näitä konkreettisia ympäristöjä voivat olla esimerkiksi koti, perhe, päiväkotі, koulu, harrastukset, pihan kaverit, yhteisöt, lähisukulaiset ja kaikki instituutiot, joihin yksilö on välittömästi yhteydessä. Järjestelmän ympäristö sisältää myös muita samaan ympäristöön kuuluvia henkilöitä, joilla on yksilöllinen temperamentti ja persoonallisuus. Mikrojärjestelmä korostuu erityisesti siinä tilanteessa, jolloin muiden henkilöiden ominaisuudet ovat tarkasteltavan yksilön kehitystä tukevia. (Bronfenbrenner 2002, Härkönen 2008.) Mikrosysteemin laajuus riippuu siitä, miten aktiivisesti lapsi osallistuu ympäristöönsä toimintaan (Berk 2003).

Mikrojärjestelmän tasolla henkilöiden väliset suhteet ovat kaksisuuntaisia. Vanhemmat voivat omalla käytöksellään vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen ja uskomuksiin, mutta samaan aikaan myös lapsi vaikuttaa vanhempien käyttäytymiseen ja uskomuksiin. (Berk 2003.) Tällaista yhteyttä kutsutaan kaksisuuntaiseksi vaikutukseksi. Bronfenbrennerin teorian ydin on rakenteiden vuorovaikutus eri kerrosten sisällä ja niiden välillä, kuten kuviossa 1 on esitelty. (Puroila & Karila 2001.)

2.2 Mesojärjestelmä

Mesojärjestelmään kuuluvat kaikki ne ympäristöt, joissa kehittyvä henkilö on osallisena. Tässä järjestelmässä mikrojärjestelmiin kuuluvat ympäristöt ovat yhteydessä toisiinsa. Mesojärjestelmään sisältyy kahden tai useamman ympäristön väliset yhteydet ja vuorovaikutus, esimerkiksi kodin ja koulun väliset suhteet tai kodin ja naapuruston väliset suhteet ja niiden välillä tapahtuva vuorovaikutus. Mesojärjestelmää kutsutaan mikrojärjestelmien järjestelmäksi. (Bronfenbrenner 2002, Härkönen 2008.)

Oleellinen osa mesojärjestelmää on sosiaalistumiseen vaikuttavien tekijöiden luonne eli tukevatko eri mikrojärjestelmät toisiaan vai aiheuttavatko ne kehittyvälle yksilölle ristiriitaisen tilanteen. Ristiriitaa voi syntyä, jos eri mikrojärjestelmissä odotetaan ja vaaditaan erilaista käyttäytymistä. On esimerkiksi tutkittu, miten päivähoito ja koulu erikseen vaikuttavat lapsen kehitykseen, mutta vähemmälle tutkimukselle on jäänyt niiden ja kodin yhteisvaikutus. (Härkönen 2008.) Mesojärjestelmän rikkautta voi mitata esimerkiksi sen liittymien lukumäärällä ja laadulla (Garbarino 1990). Esimerkiksi vanhemmuuden tukemisen kannalta on tärkeää, että lapsen vanhemmilla on tukiverkostoja, joihin tukeutua vaikeina hetkinä. Mesotason systeemit tukevat vanhempia kasvatustyössään synnyttäen sosiaalisia verkostoja (Tonttila 2010).

2.3 Eksojärjestelmä

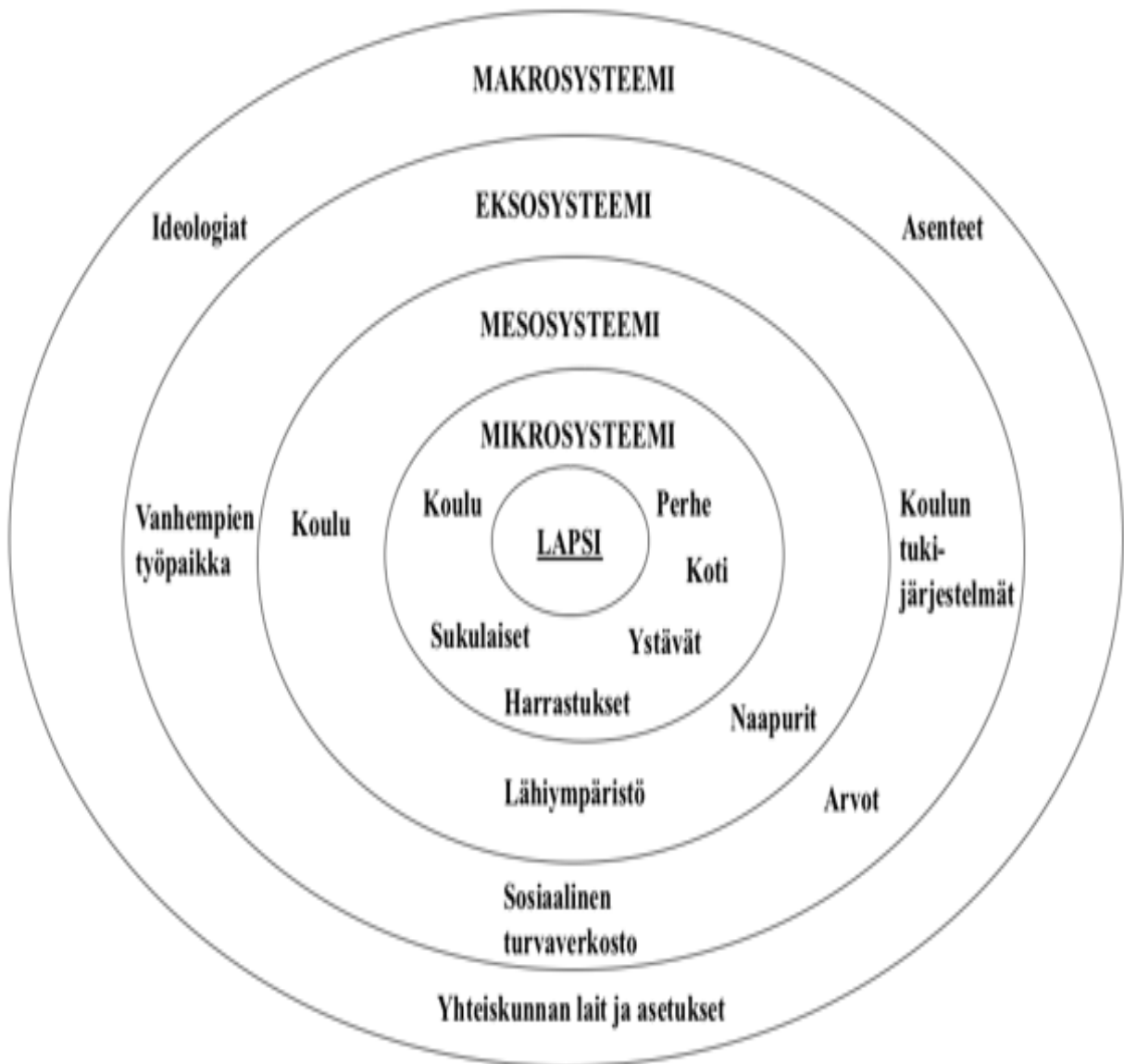
Eksojärjestelmä sisältää kahden tai useamman ympäristön väliset prosessit ja yhteydet, joista ainakaan yhdessä kehittyvä yksilö ei ole mukana. Eksojärjestelmässä prosessit ja vuorovaikutus vaikuttavat yksilöön kuitenkin välillisesti ja hän voi vaikuttaa niihin omalla toiminnallaan. Lapsen eksojärjestelmään voi kuulua esimerkiksi kodin ja vanhemman työpaikan välinen suhde ja siinä tapahtuva vuorovaikutus sekä yhteiskunnan tukijärjestelmät. (Bronfenbrenner 2002, Tonttila 2010.)

Vanhemman työpaikka, joka ei kuulu lapsen mikrosysteemiin, vaikuttaa kuitenkin välillisesti lapsen kehitykseen esimerkiksi vanhempien työaikataulujen määrittäjänä (Bronfenbrenner 1979). Tärkeää lapselle on niiden joustavuus, laatu ja määrä (Tonttila 2010). Samaan aikaan kun tämä järjestelmä on lapselle eksosysteemi, saattaa se olla vanhemmille mikrosysteemi (Bronfenbrenner 1979).

2.4 Makrojärjestelmä

Makrojärjestelmä kuvaa tietyille kulttuurille, alakulttuurille tai jollekin muulle laajalle sosiaaliselle rakenteelle ominaisten mikro-, meso- ja eksojärjestelmien muodostelmaa. Makrojärjestelmässä otetaan erityisesti huomioon kuhunkin näistä järjestelmistä sisältyvät kehitystä kiihdyttävät käsitysjärjestelmät, voimavarat, elämäntavat, mahdollisuusrakenteet, elämänkulun eri vaihtoehdot ja sosiaalisen vuorovaikutuksen muodot. (Bronfenbrenner 2002.) Makrosysteemi on uloin ja kauimmainen kerros, joka sisältää esimerkiksi lait ja ohjeet, kulttuuriset arvot sekä tavat (Härkönen 2008, Tonttila 2010).

Yhteiskunnan vallitsevat arvot ja asenteet vaikuttavat siihen, miten perheet saavat esimerkiksi erilaisia palveluita. Makrosysteemin luomilla edellytyksillä on vaikutusta siihen, millainen mahdollisuus perheellä on saada palveluja ja tukea yhteiskunnalta silloin kun niitä tarvitsee. (Bronfenbrenner 1979.) Kehitysmallit, jotka ovat tunnusomaisia makrojärjestelmälle, siirtyvät sukupolvelta toiselle erilaisten kulttuuri-instituutioiden välityksellä. Näitä kulttuuri-instituutioita voivat olla esimerkiksi koulu, perhe ja seurakunta. (Bronfenbrenner 2002.) Kuviossa 1 on kuvattu perheen arjen toimivuus lapsen näkökulmasta mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemissä.

Kuvio 1. Perheen arjen toimivuus lapsen näkökulmasta Bronfenbrennerin ekologisessa systeemiteoriassa. (Mukaiillen Bronfenbrenner 2002, Tonttila 2010)

Tämä pro gradu -tutkielma kohdentuu Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian mikrojärjestelmään. Bronfenbrennerin systeemiteoria on laaja, joten kiinnostuksen kohteeni eli viidesluokkalaisten lapsien näkemykset perheen arjen toimivuudesta, nousevat mikrojärjestelmän osassa parhaiten esille. Kouluikäiselle lapselle ja nuorelle koti ja vapaa-ajan ympäristöt kuuluvat hänen lähimpiin kehitysympäristöihinsä. Eri kehitysympäristöjen tarjoama yhteistyö lapsen ja nuoren hyvinvoinnin edistämiseksi ja yksilöllisen tuen tarjoamiseksi on tärkeää. Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin uhat saattavat syntyä esimerkiksi kodin ja vapaa-ajan kehitysympäristöissä, mutta näyttäytyvät erilaisina ongelmina koulussa. (Hietanen-Peltola 2013.) WHO:n koululaistutkimus (Currie ym. 2012) korostaa kavereiden, koulun ja naapureiden osuutta lasten ja nuorten elämässä. Kaverit ja koulu lisäävät lapsen ja nuoren identiteettiä, sosiaalisia taitoja, itseluottamusta ja koettua terveyttä. Naapurit puolestaan lisäävät lapsen ja nuoren pääomaa parempaan mielenterveyteen, parempia terveyttä edistäviä käyttäytymismalleja, vähemmän riskinottoa käyttäytymisessä ja suurempaa todennäköisyyttä, että lapsi tai nuori harrastaa liikuntaa. Hyvän sosiaalisen pääoman on nähty vähentävän terveyseroja.

Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa on hyödynnetty esimerkiksi Tonttilan (2010) tutkimuksessa, jossa on kuvattu vammaisen lapsen äidin vanhemmuuden kokemusta sekä lähiympäristön ja kasvatuskumppanuuden merkitystä. Hän kuvaa, että erityisesti vammaisen lapsen kohdalla yhteiskunnan tukijärjestelmien tuoma tuki on ensisijaisen tärkeää. Päivähoito tulee usein jo varhaisessa vaiheessa mukaan lapsen kuntoutukseen ja hoitoon. Myöhemmin lapsen kasvun tukemista jatkavat koulun tukijärjestelmät ja nämä ovat vuorovaikutuksessa kodin kanssa. Kaikki henkilöt, jotka vaikuttavat vammaisen lapsen äitiin, tuovat oman panoksensa vuorovaikutukseen.

Bronfenbrennerin teorian merkityksellinen ydin on siinä, että vuorovaikutussuhteet muodostavat sosiaalisen verkoston ja sen nähdään vaikuttavan lapsen kehitykseen. Lapsen ollessa pieni, vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa tapahtuu yksi ihminen kerrallaan. Lapsen kehittyessä tämä vuorovaikutussuhde laajenee ja monipuolistuu, jolloin lapsella on mahdollisuus käsitellä useampia vuorovaikutussuhteita samanaikaisesti. (Puroila & Karila 2001.) Meadows (2010) pitää lapsen sosiaalistamisprosessin päätekijöinä lapsen vanhempia. Hän pitää Bronfenbrennerin teoriaa esimerkillisenä teoriana sosiaalisuuden kehittymisen kannalta. Vuorovaikutussuhteisiin vaikuttavat myös suhteet esimerkiksi sukulaisiin, kouluun ja kavereihin. Sosiaaliset tilanteet tai ympäristöt ovat merkityksellisiä, koska niiden nähdään vaikuttavan lapseen, vaikkei lapsi vaikuta niihin.

Bronfenbrennerin teorian mukaan vuorovaikutus ympäristön kanssa kompleksoituu lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Ympäristötekijät vaikuttavat lapsen kehitykseen vuorovaikutuksen kautta, jolloin tällainen kehitys edellyttää ympäristöltä panostusta ja vuorovaikutusta (Puroila & Karila 2001, Meadows 2010.) Bronfenbrennerin teoria painottaa lapsen ympäristön laatua ja kontekstia. Yhteiskuntaan soisaalistumisprosessi on monitasoinen ja lapsi nähdään sekä aktiivisesti ympäristöönsä vaikuttavana yksilönä, että passiivisesti pakotettuna ympäristön ehtoihin mukautuvana yksilönä. (Meadows 2010.)

3 PERHEEN ARKI, YHTEINEN AIKA JA VIIDESLUOKKALAISEN LAPSEN SUHDE VANHEMPIINSA

3.1 Tiedonhaku

Tiedonhaku tehtiin Medic-, Pubmed, CINAHL (EBSCO), Scopus ja PsycInfo tietokannoista helmikuu – huhtikuun 2016 aikana ja päivitettiin elo-syyskuussa 2016. Aikarajauksena käytettiin vuosia 2010-2016 ja haku rajattiin koskemaan vertaisarvioituja artikkeleita, joiden kieli oli joko suomi tai englanti. Artikkeleiden valinnassa huomioitiin ensiksi otsikot, joiden perusteella tutustuttiin tiivistelmiin ja kokotekstiin. Kokoteksti tuli olla saatavissa ilmaiseksi. Tiedonhaussa käytettiin apuna Itä-Suomen yliopiston ja Terkon informaattikkoja.

Tarkat hakusanat ja löydetyt artikkelit on kuvattu taulukossa 1. Artikkeleiden sisäänottokriteerinä oli ensisijaisesti se, että ne sopivat aiheeseen. Artikkeleista haettiin ensisijaisesti lasten näkökulmaa. Manuaalinen haku tehtiin kotimaisten ja kansainvälisten tutkimusartikkeleiden lähdeluetteloista sekä aihepiiriin kuuluvista muualta kuin tietokannoista löydettyistä artikkeleista. Lisäksi käytettiin aihetta käsitteleviä valtakunnallisia artikkeleita, raportteja sekä selvityksiä (mm. THL ja STM), jotka arvioitiin luotettaviksi.

Taulukko 1. Tiedonhaku tietokannoista

Tietokanta	Hakusanat	Rajaukset	Hakutulos	Valitut
Medic	laps* OR vanhemma* OR isä OR äiti AND suhde OR avoimuus OR vuorovaikutus OR ”vapaa-aika” OR ”yhteinen aika”	2010 -2016 Kieli englanti tai suomi Vertaisarvioitu Kokoteksti	118	3
Pubmed	”parent-child relation*” OR ”child-parent relation*” AND ”leisure time” OR ”daily activity” OR ”daily living”	2010 – 2016 Kieli englanti Vertaisarvioitu Kokoteksti	613	3
CINAHL (EBSCO)	”child-parent relation*” OR ”parent-child relation*” OR ”mother-child relation*” OR ”father-child relation*” AND communicat* OR openness* OR interact* OR monitor* AND opinion* OR perspective* OR perception* OR experience* OR attitude*	2010 – 2016 Kieli englanti Vertaisarvioitu Kokoteksti	452	4
Scopus	”parent-child relation*” OR ”child-parent relation*” OR ”mother-child relation*” OR father-child relation*” AND communicat* OR openness* OR interact* AND ”daily activity” OR ”leisure time” OR ”time together”	2010 – 2016 Kieli englanti Vertaisarvioitu Kokoteksti	116	3
PsycInfo	”parent child communication” OR ”parent child relation” OR ”mother child communication” OR ”mother child relation” OR ”father child communication” OR ”father child relation” AND ”daily living” OR ”leisure time” OR ”daily activities”	2010 – 2016 Kieli englanti Vertaisarvioitu Kokoteksti	23	3
Manuaalihaku				8
Yhteensä				24

3.2 Lapsuus ja perhe

Lapsuus on ainutkertainen elämänvaihe. Se on yhteiskunnallinen, kulttuurinen ja historiallinen ilmiö ja tapahtuu tietyssä yhteiskunnallisessa tilassa ja arjen käytännöissä. Lapsuus tapahtuu tiettyinä aikoina elämässä ja sillä nähdään olevan ratkaiseva merkitys yksilön elämänkaareen. (Fröjd ym. 2007, ETENE 2013.) Psykkisen hyvinvoinnin kannalta perhe on nuorelle yksi tärkeimmistä sosiaalisen tuen lähteistä (Fröjd ym. 2007). Turvallinen lapsuus ja kasvuympäristö luovat perustan hyvälle kehitykselle myös nuoruudessa (Mäenpää 2010, Salo 2011). Turvallinen lapsuus antaa valmiuksia selvitä erilaisista haasteista koko elämän ajalla. Lapsuuden olosuhteilla on todettu olevan huomattava merkitys lapsen ja nuoren myöhempään terveyteen ja hyvinvointiin (Salo 2011, Paananen & Gissler 2014).

Terveyden ja hyvinvoinnin pohja luodaan lapsuus- ja nuoruusvuosina. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen terveydestä ja hyvinvoinnista ja sen perustana on myös turvallinen ja toimiva perhe. Alakouluikäisen lapsen elämässä perheellä on suuri merkitys. (Mäenpää 2010.) Lapselle tärkeimmät ihmiset ovat omat vanhemmat. Perhe on lapselle lähin kasvuympäristö, jossa vanhempien tehtävänä on pitää huolta lapsen fyysisistä, psyykkisistä sekä sosiaalisista tarpeista. Syvimmät, pysyvimmät ja jatkuvimmat siteet lapsi luo perheeseensä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010.) Vastuullinen ja turvallisia rajoja asettava vanhemmuus, läsnäoleva aikuinen, huolenpito, lapsen ja nuoren hyväksyntä, arjen ennustettavuus, rakkaus ja empatia ovat lasta suojaavia tekijöitä, joilla on vaikutusta lapsen ja nuoren tulevaisuuteen (Sinkkonen 2012).

Lapsen hyvinvointia edistää läheiset ihmissuhteet, jotka kannattelevat lasta vaikeinakin aikoina (Fröjd ym. 2007). Vanhemmat, sisarukset, kaverit, isovanhemmat, koulu, naapurusto ja harrastukset luovat lapselle turvallisen kasvu- ja kehitysympäristön (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, ETENE 2013). Mitä paremmin vanhemmat tukevat koulunkäyntiä ja harrastuksia, pitävät huolta, välittävät, asettavat rajoja ja ovat läsnä lastensa elämässä, sitä paremmat edellytykset lapsella on kasvaa tasapainoiseksi aikuiseksi (Salo 2011, ETENE 2013). Vanhempien tehtävänä yhdessä koulun kanssa on opettaa lapselle terveyden- ja hyvinvoinnin edistämiseen ja ylläpitämiseen liittyviä asioita ja näin ollen vähentää esimerkiksi lapsen riskikäyttäytymistä ja päihteiden käyttöä (Sormunen ym. 2012, 2013)

Perheen muodostavat Tilastokeskuksen määritelmän mukaan avio- tai avoliitossa yhdessä asuvat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt sekä heidän lapsensa. Perheen muodostavat myös jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä rekisteröidyssä parisuhteessa elävät

lapsettomat henkilöt. Lapsiperheeksi luokitellaan sellaiset perheet, jossa on alle 18-vuotiaita lapsia. (Tilastokeskus 2015.) Vuonna 2013 Suomessa oli 1 471 085 perhettä ja perheiden osuus koko väestössä oli 74,0 % (Tilastokeskus 2014a).

Nykyään ihmisillä voi olla useita perhemuotoja elämänsä aikana eikä perhettä voida tarkastella yleisenä käsitteenä, joka voitaisiin määritellä yksiselitteisten ja yleispätevien kriteerien pohjalta. Perinteisen perhemuodon rinnalle ovat tulleet esimerkiksi yhden vanhemman perheet, sateenkaariperheet sekä uusperheet. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010.) Ydinperhettä pidetään kuitenkin kulttuurissamme vahvasti normina ja vertailukohtana, johon muita perhemuotoja vertaillaan (Castrén 2011). Vuonna 2013 9-12-vuotiaista lapsista 150 460 asui kahden vanhemman perheessä ja 38 196 asui yhden vanhemman perheessä (Tilastokeskus 2014b).

Lasten ja vanhempien näkemykset perheen tilanteesta voivat olla erilaisia. Lapset näkevät, että perhe on yksikkö ja kaikilla perheenjäsenillä on yhteinen vastuu perheen toimivuudesta. Perheet ovat erilaisia, mutta tärkeintä on yhteenkuuluvuus ja tekeminen yhdessä perheen kanssa. Lasten mielestä normaalisti perheeseen kuuluvat äiti, isä ja lapset, mutta myös muunlaiset perheet ovat samanarvoisia. (Tinnfält ym. 2015.)

3.3 Lapsen arki

Hyvä arki kuuluu oleellisena osana lapsen elämään. Lapset kasvavat ja oppivat arjessa. (Lindfors 2011.) Arki on elämässämme niin tuttua, että arjen tapahtumat, ilmiöt ja toiminnot tuntuvat itsestään selvyyksiltä. Arjessa eletään tässä ja nyt. Perheen arkirutiineihin kuuluvat esimerkiksi vanhempien työajat, lasten kouluajat, harrastukset ja ruokailut. Yhteiskunta kantaa huolta arjen merkityksestä ihmisten elämään ja on oivallettu, että arjen rutiinit ja rytmi ovat tärkeitä ihmisen hyvinvoinnille. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, Lindfors 2011.) Lapsen ja nuoren ongelmat johtuvat yleensä arjen rutiinien puuttumisesta. Lapselle rutiinit ja toistot tekevät elämästä tutun ja turvallisen, jolloin ne auttavat järjestämään ajankäyttöä. Arki, josta puuttuu säännönmukaisuus ja rutiinit, voivat aiheuttaa lapselle stressiä ja muita terveysongelmia, muun muassa kohonnutta verenpainetta ja sosiaalisia ongelmia. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010.)

Lapsen arki toteutuu päivittäisistä toimintaympäristöistä. Näitä ovat muun muassa koti, koulu ja harrastukset, jotka näyttäytyvät lapselle sekä fyysisinä tiloina että sosiaalisina toimintaympäristöinä. Koululaiselle arki muodostuu kouluun lähdön, koulusta paluun, harrastusten ja perheen kanssa

vietetyn ajan jatkumona. Oleellisena osana hyvään arkeen kuuluu elämänhallinta, ajan ja arjen toimintojen sekä tarpeiden yhteensovittaminen. (Lindfors 2011.) Lapset ja aikuiset painottavat ”pelkkää” yhdessäoloa, jossa kaikki perheenjäsenet ovat kotona, vaikka olisivatkin eri huoneissa ja tekemässä eri asioita (Miettinen & Rotkirch 2012). Lapsen ja nuoren hyvän arjen taustalla ovat esimerkiksi vanhempien mahdollisuus sovittaa työ- ja perhe-elämä niin, että perheellä on kiireetöntä yhteistä aikaa. Mitä isommaksi lapsi kasvaa, sitä enemmän hänellä tulee olemaan mahdollisuuksia vaikuttaa omaan arkeensa ja ajankäyttöön. (Lindfors 2011.)

Päivittäiset arjen rutiinit kuten nukkuminen, television katsominen, hygieniasta huolehtiminen, lääkkeiden käyttö, sääntöjen ja rajojen luominen sekä terveydestä huolehtiminen kuuluvat vanhempien vastuulle (Sormunen ym. 2012). Sormunen ym. (2016) tutkimuksessa tuli ilmi, että 10-11-vuotiaista lapsista kolmanneksella ei ole mitään rajoja television katseluun viikolla vaan he saavat katsoa televisiota niin kauan kuin haluavat. Viikonloppuisin lähes puolet 10-11-vuotiaista lapsista katsoo televisiota ilman aikarajaa.

Ihmisen perusrutiineihin kuuluu tarpeiden tyydyttäminen. Kaikkialla maailmassa arjessa on yhteneväisiä piirteitä. Näitä ovat esimerkiksi nukkuminen, unen- ja ravinnontarve sekä syöminen. Nämä perustarpeet voidaan nähdä universaaleina, koska niiden tyydyttämiseen pyritään aina ja kaikkialla riippuen esimerkiksi aikakaudesta ja kulttuurista. Universaalisuus nähdään tiukasti kontekstisidonnaisena. (Bardy 2009.) Kyrönlampi-Kylmäsen (2010) mukaan lapsen hyvä arki pitää sisällään ihmisen perustarpeisiin sisältyviä asioita, esimerkiksi riittävän yöunen ja lämpimän aterian. Kuviossa 2 esitelty lapsen arkirutiinit ja arjen toimintaympäristöt.

Kuvio 2. Lapsen arkirutiinit ja arjen toimintaympäristöt. (Mukaillen Kyrönlampi-Kylmänen 2010)

3.4 Perheen yhteinen aika

Perheen yhteinen aika on tärkeää lapsille ja nuorille (Lindfors 2011, Kaikkonen ym. 2012, Miettinen & Rotkirch 2012) sekä vanhemmille ja koko perheen hyvinvoinnille (Kaikkonen ym. 2012). Esimerkiksi kodin, koulun, työn ja harrastusten yhteensovittaminen on joskus hankalaa ja perheen yhteiseen aikaan ei jää riittävästi aikaa. Perheiden yhteistä aikaa pitäisi tukea esimerkiksi yhteiskunnan myönteisellä suhtautumisella lapsiperheiden tilanteeseen ja korostaa yhteisen ajan merkitystä lapsen kehitykselle sekä koko perheelle. (Kaikkonen ym. 2012.)

Yhteisen ajan riittävyys koetaan eri perheissä eri tavoin (Kaikkonen ym. 2012) ja siihen vaikuttavat myös kulttuuriset ja sosiaaliset tekijät sekä se missä maassa perhe asuu (Craig & Mullan 2012, Miettinen & Rotkirch 2012). Esimerkiksi äitien kokopäiväinen työssäkäynti on Suomessa yleisempää kuin suurimmassa osassa muita Euroopan maita ja tämä vaikuttaa lasten kanssa

vietettyyn aikaan. Käsitykset siitä millainen työnjako on sopivia isien ja äitien välillä vaikuttavat myös yhteiseen aikaan. (Miettinen & Rotkirch 2012.)

Vanhempien lastensa kanssa käyttämä aika on lisääntynyt kokopäiväisestä ansiotyöstä huolimatta. Vanhemmat sekä Suomessa että Euroopassa vähentävät mieluummin muuta ajankäyttöään kuin lasten kanssa vietettyä aikaa. (Miettinen & Rotkirch 2012.) Lasten ja nuorten terveysseurantatutkimus (LATE) mukaan reilu kolmannes viidesluokkalaisten lasten vanhemmista koki, että perheellä on riittävästi yhteistä aikaa. Lapsista pojat kokivat tyttöjä ja vanhempia useammin, että perheellä on riittävästi yhteistä aikaa. (Mäki ym. 2010.) Äidit viettävät edelleen paljon aikaa lasten kanssa (Miettinen & Rotkirch 2012), mutta äitien ja isien lastensa kanssa viettämän ajan määrän ero on kaventunut 1980-luvulta lähtien (Bianchi & Milkie 2010, Miettinen & Rotkirch 2012). Tämän nähdään selittyvän esimerkiksi perhepoliittisten etuuksien saamisella, mahdollisuudesta lyhentää työaikaa, asenteista ja vanhemmuutta koskevien odotusten muuttumisesta (Miettinen & Rotkirch 2012). Elämäntilanteiden muuttuminen, esimerkiksi avioero tai uusperheen muodostaminen ovat yhteydessä perheen yhdessäoloon ja ajankäyttöön (Halme 2009). Yksinhuoltajaperheiden lisääntyminen heijastuu erityisesti äitien ajankäyttöön (Miettinen & Rotkirch 2012). Yksinhuoltajaperheistä iso osa kokee, ettei perheellä ole riittävästi yhteistä aikaa (Söderlund & Joronen 2013).

WHO:n koululaistutkimuksen mukaan nuoret viettivät enemmän aikaa äidin kuin isän kanssa (Currie ym. 2012). Tämän on ajateltu johtuvan sukupuolirooleista ja siitä, että äidiltä odotetaan saavan enemmän henkistä tukea (Bianchi & Milkie 2010, Shehata & Ramadan 2010). Tytöt viettävät äitien kanssa merkittävästi enemmän aikaa kuin pojat. Pojat myös viettävät enemmän aikaa äidin kuin isän kanssa, muttei niin merkittävästi kuin tytöt. Tämän ajatellaan johtuvan siitä, että isät ovat kiireisempiä esimerkiksi töissä kuin äidit. (Shehata & Ramadan 2010.) Pojat tekevät enemmän yhteisiä aktiviteetteja isien kanssa kuin tytöt (Shehata & Ramadan 2010, Currie ym. 2012). Kuitenkin sekä tytöt että pojat ilmoittivat, että suhde vanhempiin oli tärkeä ja suhteen laatu oli hyvä (Shehata & Ramadan 2010).

Ajankäyttö lapsensa kanssa on erilaista äideillä ja isillä (Shehata & Ramadan 2010, Currie ym. 2012, Kärmeniemi & Aunola 2014). Isien ja lapsien yhdessäolossa painottuu fyysinen yhdessä tekeminen (Halme 2009). Isät pelasivat ja leikkivät lapsien kanssa enemmän, mutta auttoivat kotitehtävissä ja lukivat vähemmän kuin äidit. Äideillä ajankäyttö jakautuu tasaisemmin, mutta hekin käyttivät eniten aikaa pelaamiseen ja leikkimiseen. (Kärmeniemi & Aunola 2014.) Miettisen ja Rotkirchin (2012) tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että äidit käyttivät kaksinkertaisen määrän

aikaa verrattuna isiin lasten opettamiseen, neuvomiseen sekä lasten kanssa leikkimiseen ja lukemiseen. Kärmeniemen ja Aunolan (2014) tutkimuksessa kuitenkin todettiin, että huomattava osa vanhemmista, erityisesti isistä, ei käyttänyt ollenkaan aikaa lapsensa kotitehtävissä auttaen tai lapsen kanssa lukien. Tämän oletettiin johtuvan siitä, että isät huolehtivat muulla tavoin siitä, että esimerkiksi kotitehtävät tulevat tehdyiksi. Vastuu lapsen kotitehtävistä on enemmän äideillä kuin isillä. Berntssonin ja Ringsbergin (2014) tutkimuksessa reilu kaksi kolmannesta tutkituista lapsista sai apua kotitehtävien tekoon ja vietti usein aikaa vanhempien kanssa.

Nuoret haluavat, että vanhemmat viettävät heidän kanssaan aikaa ja tekevät yhdessä asioita esimerkiksi tehden ruokaa tai katsoen televisiota (McNeely & Barber 2010, Craig & Mullan 2012, Tinnfält ym. 2015). Tällä on positiivinen vaikutus vanhempien ja nuoren väliseen kommunikaatioon, suhteeseen ja yhteenkuuluvuuden tunteeseen (Tinnfält ym. 2015) sekä perheen toimivuuteen, hyvinvointiin sekä lapsen kehitykseen (Craig & Mullan 2012). Perheen yhteisen aterioiden säännöllisyys on todettu olevan yhteydessä hyvinvointia edistäviin ruokailutottumuksiin (Martin-Biggers ym. 2014) sekä parantavan lasten ja vanhempien suhdetta (Elgar ym. 2013). Kouluterveyskyselyssä (2010/2011) 43 % peruskoululaisista ilmoitti, että perheessä valmistetaan päivittäin ateria, jonka kaikki perheenjäsenet syövät yhdessä. Elgar ym. (2013) tutkimuksessa 61 % 12-17-vuotiaista lapsista ilmoitti syövänsä yhteisen aterian perheen kanssa lähes joka päivä.

3.5 Lapsen suhde vanhempiinsa

Lapsen hyvällä suhteella vanhempiinsa on todettu olevan terveyttä suojaava vaikutus ja tämä helpottaa lasta selviytymään stressaavista elämäntilanteista (Currie ym. 2012). Avoin ja keskusteleva koti on voimakkaasti yhteydessä lapsen vahvempaan sosiaaliseen luottamukseen. Lapset, jotka ovat saaneet vanhempien myönteistä palautetta tai saaneet puhua vanhempiensa kanssa iloistaan ja suruistaan, ovat selvästi tyytyväisempiä elämäänsä ja sen eri osa-alueisiin kuin vähemmän keskustelemissa perheissä elävät lapset. (Paananen & Gissler 2014.)

Nuoruus on kriittistä kehittymisen aikaa. Se on siirtymää lapsuudesta nuoruuteen. Tämä siirtymä voi tarkoittaa konflikteja ja stressiä lapsen ja vanhempien välillä. Vanhempien esimerkin ja vuorovaikutuksen laadun on osoitettu olevan lapselle merkityksellistä ja ylläpitävän positiivista vanhempi-lapsisuhdetta. (Shehata & Ramadan 2010.) Nykyään markkinavoimat säätelevät perheiden arjenkäyttöä ja tämä voi huonontaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta (Currie ym. 2012, ETENE 2013).

Lapsen sukupuoli vaikuttaa siihen millainen on lapsen suhde vanhempiin (Shehata & Ramadan 2010, Currie ym. 2012). Lapset kokevat suhteensa äitiin yleensä läheisemmäksi kuin suhteensa isään (Currie ym. 2012, Söderlund & Joronen 2013). Tyttöjen on helpompi kommunikoida äidin kuin isän kanssa ja poikien puolestaan helpompi kommunikoida isien kuin äitien kanssa mieltään painavista asioista (Shehata & Ramadan 2010, Currie ym. 2012). Kommunikaatio isien kanssa on todettu lisäävän henkistä hyvinvointia ja positiivista kehonkuvaa, erityisesti tytöillä (Currie ym. 2012).

3.6 Lapsen kuulluksi tuleminen

Aikuisilla ei ole välttämättä tietoa siitä, mitä kuuluu lapsen elämään, mitä asioita lapsen elämässä tapahtuu sekä miten lapsi asiat ymmärtää ja oivaltaa. Usein aikuisilla on suppea kuva lapsen ymmärryksen ja tiedon määrästä. Lapsi on kuitenkin olevan oman elämänsä asiantuntija, jolta saadaan tietoa vain lasta kuuntelemalla. Tämä edellyttää sitä, että lapsi on halukas kertomaan ja puhumaan elämästään ja aikuinen on halukas ja rohkea kysymään ja kuuntelemaan. (Lindfors 2011, ETENE 2013.) Näkökulmaa lasten ja nuorten omaan elämään ja heidän käsityksiinsä erilaisista asioista voidaan ymmärtää ja tarkastella kysymällä lapsilta ja nuorilta itseltään (Lindfors 2011). On tärkeää kysyä lapsilta mitä he pitävät tärkeänä elämässään ja miten he itse tilanteensa kokevat. Kuulluksi tuleminen vahvistaa lapsen uskoa omaan arvoonsa yhteisön jäsenenä. (Salo 2011, ETENE 2013.) Erityisesti lapsitutkimus korostaa lapsen omia voimavaroja sekä kykyä kertoa omasta elämästään, koska heidät nähdään itsenäisinä sosiaalisina toimijoina ja kykenevinä muokkaamaan omaa maailmaansa (Lindfors 2011).

Lapset ja nuoret haluavat kommunikoida vanhempiensa kanssa ja odottavat vanhempien ottavan aktiivisesti osaa keskusteluun (McNeely & Barber 2010, Tinnfält ym. 2015). Lapset haluavat jutella kaikenlaisista asioista, kuten tunteista, ystäväistä ja koulusta ja toivovat, että vanhemmat ovat kiinnostuneita, kuuntelevat ja ymmärtävät lasta, auttavat heitä, antavat tukea ja neuvoja sekä ovat ihmisiä, jolle voi jutella (McNeely & Barber 2010, Shehata & Ramadan 2010, Tinnfält 2015). Lisäksi lapset haluavat, että vanhemmat antavat emotionaalista tukea, moraalista ohjausta ja neuvoja, rohkaisevat, antavat vapautta, osoittavat kunnioitusta nuorta kohtaan ja antavat vastuuta (McNeely & Barber 2010). Lapset toivovat, että vanhemmat ovat läsnä silloin kun heillä on esimerkiksi ongelmia koulussa (Tinnfält ym. 2015). Läsnäolevat vanhemmat lisäävät lapsen kiinnostusta vanhempien kanssa keskusteluun ja lisäävät motivaatiota pitää yllä hyvää suhdetta vanhempiin (Shehata & Ramadan 2010). Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa vaikuttaa myönteisesti myös lasten koulunkäyntiin (Kalalahti 2014).

Kuulluksi tulemisen ja kommunikaation avoimuus ylipäättään lapsen ja vanhemman välillä on todettu vähentävän lapsen psykosomaattisia ongelmia, esimerkiksi mielenterveys- ja käyttäytymisongelmia ja päihteiden käyttöä (Levin & Currie 2010, Xiao ym. 2011, Currie ym. 2012). Perheen taloudellisen tilanteen on todettu olevan yhteydessä lapsen ja vanhempien väliseen hyvään kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen. Taloudellisen tilanteen on todettu olevan yhteydessä myös koulussa koulukavereilta saatuun tukeen, jonka on puolestaan todettu vähentävän nuorten psykosomaattista oireilua. (Currie ym. 2012.)

Lapset toivovat, että vanhemmat riitelevät heidän kanssaan vähemmän. Riitely voi heijastaa huonoa suhdetta vanhempien ja lasten välillä. Tämä johtuu siitä, että vanhemmat eivät kuuntele lasten ideoita, hyväksy heidän mielipiteitään tai yritä ymmärtää heidän tunteitaan ja näkökulmiaan. (Shehata & Ramadan 2010.) Vanhempien ja lasten käsitykset avoimesta kommunikaatiosta eroavat toistaan lapsen sukupuolen mukaan. Vanhemmilla ja lapsilla on eri käsitykset ja kokemukset siitä mitä on avoin kommunikaatio. Lapset esimerkiksi ajattelevat avoimen kommunikaation olevan halukkuutta vastata vanhempien kysymyksiin, mutta vanhemmat ajattelevat sen olevan enemmän tunteiden ja ajatusten kertomista. (Xiao ym. 2011.)

Joissakin tutkimuksissa on havaittu äidin ja lapsen välisen suhteen olevan parempi kuin isän ja lapsen välisen suhteen (Levin & Currie 2010, Shehata & Ramadan 2010, Xiao 2011, Currie ym. 2012). Tämä korostuu erityisesti äidin ja tytön välisessä suhteessa (Levin & Currie 2010). Äidin ja lapsen paremman suhteen on arvioitu johtuvan sukupuolirooleista, joissa äidin nähdään olevan enemmän vastuussa perheestä (Currie ym. 2012). Shehatan ja Ramadan (2012) tutkimus osoitti, että pojilla on taipumus arvioida suhde vanhempiin vähemmän tärkeäksi kuin tytöillä. Kommunikaation helppous vähenee lapsen iän myötä. Tätä on pidetty normaalina osana kehitystä, jossa vanhempien vaikutus vähenee ja kavereiden vaikutus lisääntyy. (Currie ym. 2012.)

Hyvällä suhteella ja suhteen avoimuudella on yhteys lapsen tyytyväisyyteen elämään, kehonkuvaan ja itseluottamukseen (Levin & Currie 2010, Currie ym. 2012). Tyytyväisyyttä vähentää huono suhde molempien vanhempien kanssa. Erityisesti pojilla tyytyväisyys elämään oli sidoksissa hyvään suhteeseen vanhempien kanssa. Pojilla, jotka eivät eläneet perinteisessä kahden vanhemman perheessä, oli matalampi tyytyväisyys elämään, vaikka suhde vanhempaan tai vanhempiin oli helppoa. (Levin & Currie 2010.)

3.7 Tiedon saanti lapsen arjesta

Vanhemman valvonnalla on positiivinen yhteys lasten terveyteen ja hyvinvointiin jo alakouluikäisillä lapsilla (Reynolds ym. 2011), vaikka vanhemman valvonnan merkitys korostuu enemmän lapsen tullessa murrosikään (Kerr ym. 2010). Vanhemmat saavat tietoa lapsensa arjesta ja tekemisistä lapsen kertoessa vapaaehtoisesti tai vanhemman aktiivisesti valvomalla kyselemällä ja kontrolloimalla (Kerr ym. 2010, Keijsers & Laird 2014). Vanhemman tiedon saannin kannalta lapsen vapaaehtoinen kertominen on ensisijaista. Vapaaehtoista kertomista lisäävät vanhemman hyväksyvä ja lämmin suhtautuminen sekä myönteinen tapa reagoida lapsen kertomiin. (Kerr ym. 2010, Lippold ym. 2013, Keijser & Laird 2014.)

Valvonnalla, tarkkailemalla, kuuntelemalla ja olemalla aktiivisesti läsnä lapsen elämässä on arvioitu olevan yhteys lapselta saatavaan tietoon. Tiedon saanti lapselta lisää vanhemman läsnäoloa lapsen elämässä. (Keijser & Laird 2014.) Tällöin lapset kertovat arjestaan enemmän ja pitävät vähemmän salaisuuksia. Lapsilla, jotka salaavat asioita vanhemmiltaan, näyttäisi olevan vähemmän yhteistä aikaa vanhempien kanssa. Salaisuuksien pitäminen on todettu olevan yhteydessä esimerkiksi rikolliseen käyttäytymiseen. (Tilton-Weaver 2014.) Tällöin vanhemman lisääntynyt valvonta ei kuitenkaan lisää lapselta saatavaa tietoa (Keijsers & Laird 2014).

Perheissä, joissa on lämpimät suhteet, vanhempi itse kysyy lapselta kuulumisia. Lapsi kokee tällöin, että hänestä välitetään. (Lippold ym. 2013.) Lämpimillä suhteilla on osoitettu olevan myös voimakkaampi yhteys saatavaan tietoon kuin kireillä suhteilla (Kerr ym. 2010). Tärkeää on kysyä lapsen kuulumisia ja oikeasti kuunnella mitä lapsella on sanottavaa (Lippold ym. 2013). Lapsen itse kertoma tieto ennustaa hyvää vanhempi-lapsi suhdetta ja voi vähentää myöhemmin esimerkiksi käyttäytymisongelmia (Kerr ym. 2010, Lippold ym. 2013) ja masennusoireita (Reynolds ym. 2011). Lapset kertovat arjestaan vanhemmille, jos vanhempi valvoo heidän toimintaansa tai lapset kokevat, että saavat tukea vanhemmiltaan (Lippold ym. 2013, Tilton-Weaver 2014). Pitkällä aikavälillä hyvä vanhempi-lapsi suhde edistää lapsen kertomista arjestaan kuitenkin enemmän kuin vanhemman valvonta (Tilton-Weaver 2014).

Ketosen ja Jorosen (2014) tutkimuksessa äidit ja isät tiesivät hyvin keiden kanssa, miten ja missä heidän lapsensa viettivät aikaa. Äidit kuitenkin tiesivät paremmin kuin isät kenen kanssa, miten ja missä lapsi vietti aikaansa (Keijsers ym. 2010, Ketonen & Joronen 2014). Lasten mielestä äidin ja isän tietämys olivat yhteydessä keskenään. Äidin tietämys lapsen elämästä lisäsi myös isän

tietämystä ja päinvastoin. Perhemuodolla oli vaikutusta siihen, miten vanhemmat tiesivät lapsensa ystävistä ja tekemisistä. Ydinperheiden lapset arvioivat äidin tietävän paremmin heidän ystävistään ja isän tietävän heidän tekemisistään kuin ei-ydinperheen lapset. (Ketonen & Joronen 2014.)

3.8 Yhteenveto aikaisemmasta kirjallisuudesta

Terveyden ja hyvinvoinnin pohja luodaan lapsuus- ja nuoruusvuosina. Ensisijainen vastuu lapsen terveydestä ja hyvinvoinnista on vanhemmilla. (Mäenpää 2010.) Lapsuuden olosuhteilla on todettu olevan huomattava merkitys lapsen ja nuoren myöhempään terveyteen ja hyvinvointiin (Paananen & Gissler 2014). Turvallinen lapsuus ja kasvuympäristö luovat perustan hyvälle kehitykselle nuoruudessa sekä antavat valmiuksia selvitä erilaisista haasteista koko elämän ajan (Mäenpää 2010). Vastuullinen ja turvallisia rajoja asettava vanhemmuus, läsnä oleva aikuinen, huolenpito, lapsen ja nuoren hyväksyntä, arjen ennustettavuus, rakkaus ja empatia ovat lasta suojaavia tekijöitä, joilla on vaikutusta lapsen ja nuoren tulevaisuuteen (Sinkkonen 2012).

Lapsen ja nuoren arki muodostuu päivittäisistä toimintaympäristöistä. Näitä ovat muun muassa koti, koulu ja harrastukset, jotka näyttäytyvät lapselle ja nuorelle sekä fyysisinä tiloina että sosiaalisina toimintaympäristöinä. Koululaiselle arki muodostuu kouluun lähdön, koulusta paluun, harrastusten ja perheen kanssa vietetyn ajan jatkumona. Oleellisena osana hyvään arkeen kuuluvat elämänhallinta, ajan ja arjen toimintojen sekä tarpeiden yhteensovittaminen. (Lindfors 2011.) Perheen yhteinen aika on tärkeää lapsille ja nuorille (Lindfors 2011, Kaikkonen ym. 2012, Miettinen & Rotkirch 2012) sekä vanhemmille ja koko perheen hyvinvoinnille (Kaikkonen ym. 2012). Vanhempien lastensa kanssa käyttämä aika on lisääntynyt kokopäiväisestä ansiotyöstä huolimatta (Miettinen & Rotkirch 2012). Elämäntilanteiden muuttuminen, esimerkiksi avioero tai uusperheen muodostaminen ovat yhteydessä perheen yhdessäoloon ja ajankäyttöön (Halme 2009). Tytöt viettävät äitien kanssa enemmän aikaa kuin pojat (Shehata & Ramadan 2010). Nuoret toivovat, että vanhemmat viettävät heidän kanssaan aikaa ja tekevät yhdessä asioita esimerkiksi tehden ruokaa tai katsoen televisiota (McNeely & Barber 2010, Craig & Mullan 2012, Tinnfält ym. 2015).

Lapsen hyvällä suhteella vanhempiin voi olla terveyttä suojaava vaikutus ja tämä voi helpottaa lasta selviytymään stressaavista elämäntilanteista (Currie ym. 2012). Avoin ja keskusteleva koti on voimakkaasti yhteydessä lapsen vahvempaan sosiaaliseen luottamukseen. Lapset, jotka ovat saaneet vanhempien myönteistä palautetta tai saaneet puhua vanhempiensa kanssa iloistaan ja suruistaan, ovat selvästi tyytyväisempiä elämäänsä ja sen eri osa-alueisiin kuin vähemmän keskustelemissa

perheissä elävät lapset. (Paananen & Gissler 2014.) Lapsen sukupuoli vaikuttaa myös siihen millainen on lapsen suhde vanhempiin (Shehata & Ramadan 2010, Currie ym. 2012).

Lapset toivovat vanhempien olevan kiinnostuneita, kuuntelevat ja ymmärtävät lasta, auttavat heitä, antavat tukea ja neuvoja sekä ovat ihmisiä, joille voi jutella (McNeely & Barber 2010, Shehata & Ramadan 2010, Tinnfält 2015). Lisäksi lapset toivovat, että vanhemmat antavat emotionaalista tukea, moraalista ohjausta ja neuvoja, rohkaisevat, antavat vapautta, osoittavat kunnioitusta lasta kohtaan ja antavat vastuuta (McNeely & Barber 2010). Lapset toivovat, että vanhemmat ovat läsnä silloin kun heillä on esimerkiksi ongelmia kouluun liittyvien asioiden kanssa (Tinnfält ym. 2015). Läsnäolevat vanhemmat lisäävät lapsen kiinnostusta vanhempien kanssa keskusteluun ja lisäävät motivaatiota pitää yllä hyvää suhdetta vanhempiin (Shehata & Ramadan 2010). Kuulluksi tulemisen ja kommunikaation avoimuus ylipäättään lapsen ja vanhemman välillä on todettu vähentävän lapsen psykosomaattisia ongelmia, esimerkiksi mielenterveys- ja käyttäytymisongelmia sekä päihteiden käyttöä (Levin & Currie 2010, Xiao ym. 2011, Currie ym. 2012). Hyvällä suhteella ja suhteen avoimuudella on yhteys lapsen tyytyväisyyteen elämään, kehonkuvaan ja itseluottamukseen (Levin & Currie 2010, Currie ym. 2012).

Vanhemmat saavat tietoa lapsensa arjesta ja tekemisistä lapsen kertoessa vapaaehtoisesti tai vanhemman aktiivisella valvonnalla kyselemällä ja kontrolloimalla (Kerr ym. 2010, Keijsers & Laird 2014). Valvonta tarkkailemalla, kuuntelemalla ja olemalla aktiivisesti läsnä lapsen elämässä on todettu olevan yhteydessä lapselta saatavaan tietoon. Tiedon saanti lapselta lisää vanhemman läsnäoloa lapsen elämässä. (Keijser & Laird 2014.) Lapsen itse kertoma tieto ennustaa hyvää vanhempi-lapsi suhdetta ja voi vähentää myöhemmin esimerkiksi käyttäytymisongelmia (Kerr ym. 2010, Lippold ym. 2013) ja masennusoireita (Reynolds ym. 2011).

Bronfenbrennerin ekologisen systeemitteorian mukaan ihmisen kehitykseen vaikuttavat sekä perimä että ympäristö. Teoria korostaa yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen roolia yksilön kehitykseen. Perheen omat ominaisuudet, lähiympäristö ja yhteiskunnalliset asenteet ja lainsäädännölliset päätökset vaikuttavat perheiden toimintaan. (Bronfenbrenner 2002, Tonttila 2006.) Teorian ydin on siinä, että vuorovaikutussuhteet muodostavat sosiaalisen verkoston ja sen nähdään vaikuttavan lapsen kehitykseen (Puroila & Karila 2001). Meadows (2010) pitää lapsen sosiaalistamisprosessin päätekijöinä lapsen vanhempia. Hän pitää Bronfenbrennerin teoriaa esimerkillisenä teoriana sosiaalisuuden kehittymisen kannalta. Vuorovaikutussuhteisiin vaikuttavat myös suhteet esimerkiksi sukulaisiin, kouluun ja kavereihin. Sosiaaliset tilanteet tai ympäristöt ovat merkityksellisiä, koska niiden nähdään vaikuttavan lapseen, vaikkei lapsi vaikuta niihin.

Lindforsin (2011) mukaan lapsen arki muodostuu päivittäisistä toimintaympäristöistä, jotka näyttäytyvät lapselle sekä fyysisinä että sosiaalisina toimintaympäristöinä. Perheen yhteisen ajan nähdään olevan tärkeää lapselle ja vanhemmille. Lapsen hyvä suhde vanhempien kanssa voi lisätä terveyttä suojaavia vaikutuksia ja helpottaa lasta selviytymään esimerkiksi stressaavista elämäntilanteista (Currie ym. 2012). Useissa tutkimuksissa korostettiin lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tärkeyttä ja sitä, että vanhemmat ovat läsnä lapsen elämässä (McNeely & Barber 2010, Shehata & Ramadan 2010, Tinnfält 2015). Bronfenbrennerin systeemiteorian näkökulmasta perhe ja sen vuorovaikutus ovat se tietty fyysinen ympäristö, jossa viidesluokkalainen lapsi kokee toimintojen, roolien ja henkilöiden väliset suhteet. Erityisesti mikrojärjestelmässä korostuu, että muiden henkilöiden ominaisuudet ovat tarkasteltavan yksilön kehitystä tukevia. (Bronfenbrenner 2002, Härkönen 2008.) Tässä tutkimuksessa on hahmoteltu eri tasoissa toimivia tekijöitä, jotka ovat yhteydessä perheen arjen toimivuuden kokemiseen erityisesti lapsen näkökulmasta. Tärkeää on kuitenkin huomioida se, että jokainen perhe on erilainen sekä perhe kokee sosiaaliset tilanteet ja vuorovaikutuksen tärkeyden eri tavoin.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata perheen arjen toimivuutta, arjen toimintoja ja vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta ja näiden tekijöiden välisiä yhteyksiä viidesluokkalaisten lasten näkökulmasta. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jolla voidaan kehittää lasten ja nuorten terveyttä edistävää toimintaa esimerkiksi koulussa ja kotona sekä kehittää lasten, nuorten ja perheiden palveluja. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää lasten, nuorten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä palveluiden kehittämisessä.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Millaista on perheen arjen toimivuus (perheen yhteinen aika, suhde vanhempiin ja kuulluksi tuleminen) viidesluokkalaisten lasten näkökulmasta ja onko siinä eroja sukupuolittain ja asumismuodoittain?
- Millaisia ovat perheen arjen toiminnot (yhdessä syöminen, puhuminen päivän tapahtumista, osallistuminen kotitöihin, avunsaanti kotitehtäviin ja yhteinen ajanvietto vanhempien kanssa) ja onko niissä eroja sukupuolittain ja asumismuodoittain?
- Onko perheen yhteisen ajan riittävyydellä yhteyttä perheen arjen toimintoihin viidesluokkalaisten lasten näkökulmasta?
- Onko lapsen kuulluksi tulemisella vanhempien taholta yhteyttä vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta (vapaa-ajan vietto, ystävien kanssa vietetty vapaa-aika, mihin käyttää rahansa ja koulussa pärjääminen) ja onko niissä eroja sukupuolittain ja asumismuodoittain?

5 TUTKIMUSMENETELMÄ

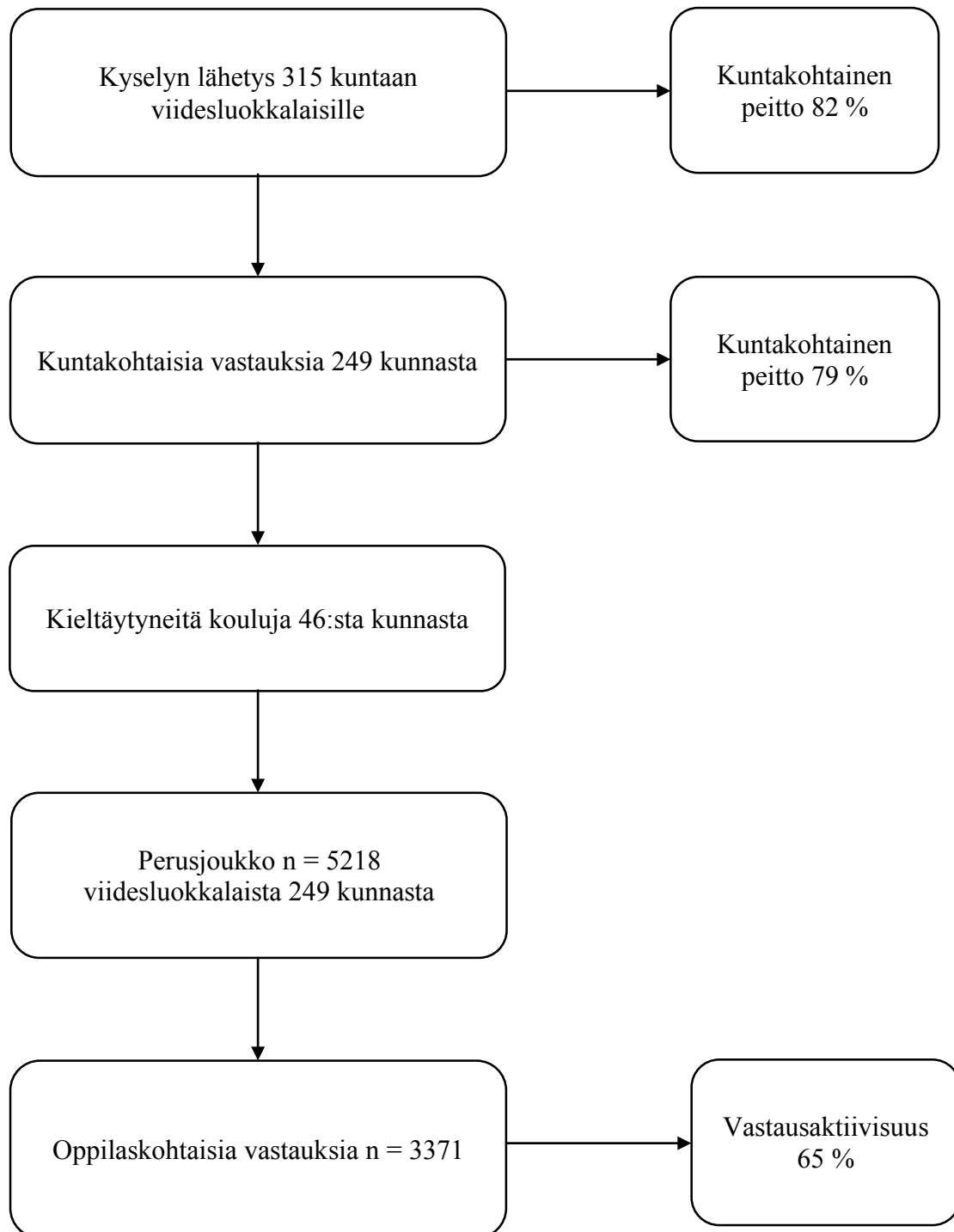
5.1 Aineiston keruu ja tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen kohderyhmä muodostui suomenkielisistä perusopetuksen viidennen vuosiluokan oppilaista. Tutkimus on osa THL:n vuonna 2013 toteuttamaa koululaiskyselyä viidesluokkalaisille koskien terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tutkimuksen perusjoukko muodostui viidesluokkalaisista, jotka olivat halukkaita osallistumaan kyselyyn. Perusjoukon suuruus oli 5218 ja kyselyyn vastasi 3371 viidesluokkalaista. Lasten vastausaktiivisuus oli 65%. Vastanneista 51% oli tyttöjä (n=1724) ja 49% poikia (n=1642). Kysymyslomakkeessa oli yhteensä 77 kysymystä, joista mukaan otettiin tähän tutkimukseen kahdeksan kysymystä, joista kaksi on lapsen taustatietokysymystä. Tutkimuksen muuttujaluettelo on kuvattu liitteessä 1.

Kyseessä on poikkileikkaustutkimusasetelmassa tehty survey-tutkimus ja aineisto on kerätty sähköisellä kyselylomakkeella viidesluokkalaisilta oppilailta maaliskuun ja kesäkuun 2013 välisenä aikana. Samanaikaisesti tiedonkeruu toteutettiin sähköisenä kyselynä myös viidesluokkalaisten lasten vanhemmille tai huoltajille. Kyselyssä oli mukana jokaisesta Suomen kunnasta vuoden 2012 kuntajaon ja Tilastokeskuksen oppilaitosrekisterin mukaan oppilasmäärältään suurin suomenkielinen koulu, joista otettiin mukaan satunnaisesti yksi viidesluokka. Tutkimuksesta on suljettu pois ruotsinkieliset koulut ja ulkomailla olevat koulut. Erityiskoulut päättivät itse osallistumisestaan kyselyyn. Kysely lähetettiin yhteensä 315 kuntaan ja vastauksia tuli yhteensä 249 kunnasta, jolloin kuntakohtainen peitto on 79 %. Kieltäytyneitä kouluja oli 46. Tilastokeskuksen (2016) mukaan suomenkielisissä kouluissa oli vuonna 2012 viidesluokkalaisia yhteensä 53 438, joista tyttöjä oli 26 113 (49%) ja poikia 27 325 (51%). Aineisto vastaa 6,3 % koko maan viidesluokkalaisista (tytöistä 6,6 % ja pojista 6 %).

Tutkimukseen mukaan tulleille kouluille lähetettiin materiaalipaketti, jossa oli tiedotteet oppilaille ja vanhemmille sekä suostumuslomake, ohje opettajalle ja yhteenvetolomake sekä palautuskuori lomakkeille. Suostumuslomake sisälsi oppilaan käyttäjätunnuksen ja salasanan tutkimukseen osallistumista varten. Ennen tutkimuksen toteutusta opettaja informoi lapsien vanhempia oppilashallintojärjestelmän kautta (esim. Wilma) lapsen osallistumisesta tutkimukseen sekä lähetti tiedotteet ja suostumuslomakkeen. Suostumuslomake täytettiin kahtena kappaleena, joista toinen jäi lapsen kotiin ja toinen palautettiin opettajalle. Ennen tutkimukseen vastaamista opettaja varmisti, että kaikki ovat palauttaneet suostumuslomakkeen.

Tutkimukseen osallistuneet lapset vastasivat kyselyyn opettajan ohjaamana yhden oppitunnin aikana. Jokaisella vastaajalla oli käytössään tietokone ja hänelle taattiin vastaamisrauha. Vastaamisen jälkeen opettaja keräsi suostumuslomakkeet, täytti yhteenvetolomakkeen ja palautti kaikki samassa palautuskuoressa tutkimusryhmälle Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen. Tutkimusaineiston muodostuminen on kuvattu kuviossa 3.

Kuvio 3. Tutkimusaineiston muodostuminen.

5.2 Käytetyt mittarit

Kyselylomakkeen kehittämisessä hyödynnettiin yhtä aikaisemmin kehitettyä mittaria. Muut mittarit kehitettiin tätä tutkimusta varten, jotka perustuivat aikaisempiin tutkimuksiin, teorian tietoon ja monialaiseen kokemustietoon. Kyselylomaketta on kehitetty asiantuntijaryhmässä, jossa oli mukana monialaista asiantuntemusta lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja palvelujen tutkimisesta sekä sosiaali-, terveys- ja opetustoimen palvelujen, kuten opiskeluhuollon ja opiskeluterveydenhuollon sisällöllisestä kehittämisestä.

Tutkimuksessa käytetyt kysymykset arvioivat viidesluokkalaisten lapsen näkökulmasta perheen arjen toimivuutta (perheen yhteistä aikaa, suhdetta vanhempiin ja kuulluksi tulemisesta), arjen toimintoja (yhdessä syömistä, puhumista päivän tapahtumista, osallistumista kotitöihin, avunsaantia kotitehtäviin ja yhteisen ajan viettoja vanhempien kanssa) ja vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta (vapaa-ajan viettoa, ystävien kanssa vietettyä vapaa-aikaa, mihin lapsi käyttää rahansa ja koulussa pärjäämistä). Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa käytettyjä mittareita ja muuttujia sekä arvioidaan mittareiden luotettavuutta Cronbachin alpha -kertoimella. Mittareiden sisältö ja muuttujat on esitelty tulososiossa olevissa taulukoissa. Alkuperäiset luokat on esitelty liitteessä 1.

5.2.1 Taustatiedot ja arjen toimivuutta koskevat tiedot

Viidesluokkalaisten lasten taustatietoina lomakkeessa kysyttiin lapsen sukupuolta ja kenen luona lapsi asuu. Arjen toimivuutta arvioitiin perheen yhteisen ajan riittävyydellä, lapsen suhteella vanhempiinsa ja lapsen kuulluksi tulemisella vanhempien taholta.

Lapsen sukupuolivaihtoehdot olivat ”tyttö” tai ”poika”. Lapsen asumismuoto sisälsi 7 vaihtoehtoa, jotka olivat: molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa, enimmäkseen äidin luona, enimmäkseen isän luona, yhtä paljon äidin ja isän luona eri kodeissa, isovanhempien tai muiden sukulaisten luona, sijaisvanhempien luona ja jossain muualla. Asumismuodot uudelleen luokiteltiin vaihtoehtoihin ”molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa” ja ”muualla”.

Perheen yhteisen ajan riittävyttä arvioiva osio sisälsi 5 Likert-asteikollista (samaa mieltä – eri mieltä) väittämää, joissa arvioitiin perheen yhteisen ajan riittävyttä viidesluokkalaisten lapsen näkökulmasta. Perheen yhteinen aika uudelleen luokiteltiin vaihtoehtoihin ”riittävästi”, ”ei samaa

eikä eri mieltä” ja ”riittämättömästi”. Yhteisen ajan riittävyyttä arvioivan osion sisäinen johdonmukaisuus Cronbachin alpha –kertoimella oli 0,72.

Lapsen ja vanhemman välistä suhdetta arvioitiin tässä tutkimuksessa Stattin ja Kerrin kehittämällä mittarilla. Mittari sisälsi 6 Likert-asteikollista (erittäin hyvä – erittäin huono) väittämää, joissa arvioitiin lapsen suhdetta äitiin ja isään. Millainen on suhteesi äitiin ja isään kysymykset uudelleen luokiteltiin vaihtoehtoihin ”erittäin hyvä”, ”hyvä”, ”ei hyvä eikä huono”, ”huono”. Vastausvaihtoehdot ”minulla ei ole äitiä/isiä tai yhteyttä äitiin/isään” vastaukset jätettiin kokonaan pois. Alkuperäinen mittari kuvaa vanhempien tietoisuutta lapsensa tekemisistä. Mittarin mukaan vanhemmat saavat tietoa lapsensa tekemisistä lapsen kertoessa vapaaehtoisesti, vanhemman valvomalla aktiivisesti lapsen tekemisiä kyselemällä tai lapsen tekemisiä kontrolloimalla (Stattin & Kerr 2000). Mittaria on käytetty useissa vanhempien valvontaa koskevissa tutkimuksissa (mm. Stattin & Kerr 2000, Fletcher ym. 2004, Kerr ym. 2010). Lapsen ja vanhemmat välistä suhdetta arvioivat osion sisäinen johdonmukaisuus Cronbachin alpha –kertoimella oli 0,43.

Lapsen kuulluksi tulemista arvioiva osio sisälsi 5 Likert-asteikollista (usein – harvoin tai ei koskaan) väittämää, jossa arvioitiin kuuntelevatko vanhemmat lasta silloin, kun hänellä on asiaa. Lapsen kuulluksi tuleminen uudelleen luokiteltiin vaihtoehtoihin ”usein”, ”melko usein”, ”silloin tällöin tai harvemmin”. Lapsen kuulluksi tuleminen vanhempien taholta osion sisäinen johdonmukaisuus Cronbachin alpha –kertoimella oli 0,77.

5.2.2 Perheen arjen toimintoja ja vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta koskevat tiedot

Perheen arjen toimintoja arvioiva osio sisälsi 5 Likert-asteikollista (6-7 päivänä viikossa – harvemmin) väittämää, jossa arvioitiin perheen yhdessä syömistä, puhumista päivän tapahtumista, lapsen osallistumista kotitöihin, avunsaantia kotitehtäviin ja yhteisen ajan viettoja vanhempien kanssa. Perheen arjen toiminnot uudelleen luokiteltiin vaihtoehtoihin ”6-7 päivänä viikossa”, ”4-5 päivänä viikossa”, ”2-3 päivänä viikossa” ja ”yhtenä päivänä viikossa tai harvemmin”. Perheen arjen toimintoja kuvaavan osion sisäinen johdonmukaisuus Cronbachin alpha –kertoimella oli 0,68.

Vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta arvioiva osio sisälsi 5 Likert-asteikollista (hyvin – huonosti) väittämää, jossa arvioitiin lapsen vapaa-ajan viettoja, ystävien kanssa vietettyä vapaa-aikaa, mihin lapsi käyttää rahansa ja koulussa pärjäämistä. Lapsen arkea kuvaavat muuttujat uudelleen luokiteltiin vaihtoehtoihin ”hyvin”, ”melko hyvin” ja ”keskinkertaisesti tai huonommin”.

Vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta kuvaavan osion sisäinen johdonmukaisuus Cronbachin alpha-kertoimella oli 0,76.

Kyselylomake esiteltiin paperisena versiona kolmella 11-vuotiaalla lapsella. Se sisälsi noin 80 yksittäistä kysymystä, joiden perustella arvioitiin kyselylomakkeen toimivuutta. Lomakkeen täyttämisen jälkeen käytiin keskustelua asiantuntijaryhmässä, jonka jälkeen kyselylomaketta muokattiin ja lyhennettiin. Kyselylomake esiteltiin vielä sähköisessä muodossa ennen aineistonkeruuta kahden etelä-suomalaisen koulun viidesluokkalaisilla (n=76), jonka perusteella kyselylomakkeen voitiin todeta olevan toimiva tähän kyselyyn.

5.3 Aineiston analysointi

Aineisto analysoitiin tilastollisesti IBM SPSS Statistics 21 for Windows ohjelmalla. Aineiston analyysissä käytettiin kuvailevina tunnuslukuina frekvenssi ja prosenttijakaumia. Muuttujien välisiä yhteyksiä tarkasteltiin käyttäen ristiintaulukointia ja χ^2 -testiä. Perheen arjen toimivuuden, arjen toimintojen ja vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta sekä niiden välisiä yhteyksiä sukupuolen ja asumismuodon mukaan on aikaisemmin tutkittu ristiintaulukoinnin ja χ^2 -testin avulla. Tutkimusjoukon ollessa suuri (n=3371), ristiintaulukointi havainnollistaa hyvin kahden muuttujan välisiä yhteyksiä sekä antaa luotettavia tuloksia. Tällöin tilastollisia merkitsevyyksiä ei ole välttämätöntä testata. (Metsämuuronen 2009.) Perheen arjen toimivuutta, perheen arjen toimintoja ja vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta tarkasteltiin sukupuolittain (tyttö ja poika) ja viidesluokkalaisen lapsen asumismuodon (asuu tai ei asu molempien vanhempien kanssa samassa kodissa) mukaan.

6 TULOKSET

Tulososiossa kuvataan viidesluokkalaisten lasten taustatiedot, perheen arjen toimivuutta (perheen yhteisen ajan riittävyyttä, lapsien suhdetta vanhempiinsa, lapsien kuulluksi tulemista), arjen toimintoja (yhdessä syömistä, puhumista päivän tapahtumista, osallistumista kotitöihin, avunsaantia kotitehtäviin ja yhteisen ajan viettoa vanhempien kanssa) sekä yhteisen ajan riittävyyden yhteyttä perheen arjen toimintoihin ja lapsen kuulluksi tulemisen yhteyttä vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta (vapaa-ajan vietto, ystävien kanssa vietetty vapaa-aika, mihin käyttää rahansa ja koulussa pärjääminen).

6.1 Viidesluokkalaisten lasten taustatiedot

Viidesluokkalaisista lapsista 51 % oli tyttöjä ja 49 % poikia. Suurin osa (74 %) lapsista asui molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa. (Taulukko 2).

Taulukko 2. Viidesluokkalaisten lasten taustatiedot (N=3371)

Taustatiedot	n	%
<u>Sukupuoli</u>		
Tyttö	1723	51
Poika	1636	49
<u>Asuminen</u>		
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa	2493	74
Enimmäkseen äidin luona	542	16
Enimmäkseen isän luona	75	2
Yhtä paljon äidin ja isän luona eri kodeissa	161	5
Isovanhempien tai muiden sukulaisten luona	10	0,3
Sijaisvanhempien luona	24	0,7
Jossain muualla	60	2

6.2 Perheen arjen toimivuus

6.2.1 Perheen yhteinen aika

Suuri osa lapsista koki, että perheellä on riittävästi yhteistä aikaa. 8 % tytöistä ja 7 % pojista koki perheen yhteisen ajan riittämättömäksi. Lapsen sukupuolella ja yhteisen ajan riittävyydellä ei ollut tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta ($p=0,327$). Suuri osa molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvista ja yli kaksi kolmannesta (76 %) muualla asuvista lapsista koki, että perheellä on riittävästi yhteistä aikaa. 10 % muualla asuvista ja 6 % molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvista lapsista koki, ettei perheellä ole riittävästi yhteistä aikaa. Asumismuodon ja yhteisen ajan riittävyden välillä oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus ($p<0,001$). (Taulukko 3)

Taulukko 3. Perheen yhteinen aika lapsen sukupuolen ja asumismuodon mukaan (N=3291 – 3297)

	<u>Yhteinen aika</u>						p-arvo
	Riittävästi		Ei samaa eikä eri mieltä		Riittämättömästi		
	n	%	n	%	n	%	
<u>Sukupuoli</u>							0,327
Tyttö	1567	82	175	10	126	8	
Poika	1493	84	148	9	105	7	
<u>Asumismuoto</u>							<0,001
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa	2090	85	207	9	147	6	
Muualla	652	76	116	14	85	10	

6.2.2 Lasten suhde vanhempiin

Reilu kolme neljännestä (78 %) viidesluokkalaisista tytöistä ja vajaa kolme neljännestä (72 %) pojista piti suhdettaan äitiin erittäin hyvänä. Tyttöillä suhde äitiin oli jonkin verran parempi kuin pojilla ($p=0,001$). Kaksi kolmannesta viidesluokkalaisista tytöistä (66 %) ja reilu kaksi kolmannesta (70 %) pojista piti suhdettaan isään erittäin hyvänä. Pojilla suhde isään oli jonkin verran parempi kuin tyttöillä ($p=0,041$). Suhdetta äitiin pidettiin hieman parempana kuin suhdetta isään. 1 % tytöistä ja pojista piti suhdettaan äitiin ja 2 % isään huonona. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvista lapsista reilu kolme neljännestä (77 %) koki suhteensa vanhempiin erittäin hyvänä. Lisäksi he pitivät suhdetta vanhempiin jonkin verran parempana verrattuna niihin lapsiin, jotka eivät asu molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa ($p=<0,001$). (Taulukko 4)

Taulukko 4. Viidesluokkalaisen lapsen suhde äitiin ja isään lapsen sukupuolen ja asumismuodon mukaan (N=3243 – 3336)

	<u>Suhde äitiin</u>				<u>Suhde isään</u>				p-arvo
	Huono	Ei hyvä eikä huono	Melko hyvä	Erittäin hyvä	Huono	Ei hyvä eikä huono	Melko hyvä	Erittäin hyvä	
	n %	n %	n %	n %	n %	n %	n %	n %	
<u>Sukupuoli</u>									0,041
Tyttö	13 1	50 3	319 18	1329 78	43 2	95 6	431 26	1096 66	
Poika	16 1	41 3	394 24	1168 72	37 2	61 4	384 24	1096 70	
<u>Asumismuoto</u>									<0,001
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa	19 1	57 2	501 20	1903 77	30 1	83 3	581 24	1781 72	
Muulla	10 1	34 4	216 25	596 70	51 7	74 9	236 31	414 53	

6.2.3 Lasten kuulluksi tuleminen

Reilu kaksi kolmannesta sekä tytöistä (67 %) että pojista (68 %) koki tulleen kuulluksi usein. 7 % tytöistä ja 6 % pojista koki tulleen kuulluksi keskinkertaisesti tai harvoin. Lapsen sukupuolella ei ollut tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta siihen kuuntelevatko vanhemmat lasta silloin kun hänellä on asiaa ($p=0,564$). Hieman yli kaksi kolmannesta (70 %) lapsista, jotka asuivat molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa, koki, että vanhemmat kuuntelevat usein silloin kun hänellä on asiaa. Molempien vanhempien kanssa asuvat lapset kokivat tulleen kuulluksi jonkin verran useammin kuin sellaiset lapset, jotka eivät asuneet molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa ($p<0,001$). Muualla asuvista lapsista hieman suurempi osa (8 %) koki, että vanhemmat kuuntelevat heitä keskinkertaisesti tai huonommin. Asumismuodon ja lapsen kuuntelun välillä oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus ($p<0,001$). (Taulukko 5)

Taulukko 5. Kuulluksi tuleminen vanhempien taholta lapsen sukupuolen ja asumismuodon mukaan (N=3340 – 3346)

	<u>Kuulluksi tuleminen</u>						p-arvo
	Keskinkertaisesti/ huonommin		Melko usein		Usein		
	n	%	n	%	n	%	
<u>Sukupuoli</u>							0,564
Tyttö	125	7	436	26	1156	67	
Poika	103	6	415	26	1105	68	
<u>Asumismuoto</u>							<0,001
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa	155	6	597	24	1729	70	
					533	62	
Muualla	75	8	257	30			

6.3 Perheen arjen toiminnot

6.3.1 Yhdessä syöminen, puhuminen päivän tapahtumista, kotitöihin osallistuminen, avunsaanti kotitehtäviin ja yhteisen ajan vietto

Reilu puolet (51 %) tytöistä ja vajaa kolme viidesosaa (59 %) pojista arvioi syövänsä yhdessä vanhempien kanssa 6 – 7 päivänä viikossa. Pojat ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat lapset hieman useammin kuin tytöt ja muualla asuvat lapset. 7 % tytöistä ja pojista arvioi syövänsä yhdessä vanhempien kanssa yhtenä päivänä tai harvemmin. Hieman alle puolet (45 %) tytöistä ja kaksi viidesosaa (40 %) pojista arvioi puhuvansa päivän tapahtumista vanhempien kanssa 6 – 7 päivänä viikossa. Tytöt arvioivat puhuvansa hieman useammin kuin pojat ($p < 0,001$). Reilu kolmannes (34 %) tytöistä ja vajaa kolmannes (30 %) pojista arvioi osallistuvansa kotitöihin ja saavansa apua kotitehtävien tekoon 4 – 5 päivänä viikossa. Tytöt arvioivat osallistuvansa kotitöihin ja saavansa apua kotitehtävien tekoon hieman useammin kuin pojat ($p < 0,001$). Vajaa kolmannes tytöistä (28 %) ja pojista (32 %) arvioi viettävänsä yhteistä aikaa vanhempien kanssa 6 – 7 päivänä viikossa. Perheen arjen toimintojen ja viidesluokkalaisten lapsen sukupuolen välillä oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus ($p < 0,001 - 0,007$). (Taulukko 6)

Taulukko 6. Perheen arjen toiminnot viidesluokkalaisen lapsen sukupuolen mukaan (N=3276 – 3313).

<u>Yhdessä syöminen</u>					
	Yhtenä päivänä tai harvemmin n %	2-3 päivänä viikossa n %	4-5 päivänä viikossa n %	6-7 päivänä viikossa n %	p-arvo
<u>Sukupuoli</u>					
Tyttö	126 7	258 15	459 27	858 51	<0,001
Poika	112 7	180 11	373 23	947 59	
<u>Puhuminen päivän tapahtumista</u>					
	Yhtenä päivänä tai harvemmin n %	2-3 päivänä viikossa n %	4-5 päivänä viikossa n %	6-7 päivänä viikossa n %	p-arvo
<u>Sukupuoli</u>					
Tyttö	215 13	264 15	454 27	763 45	<0,001
Poika	283 18	224 14	450 28	642 40	
<u>Kotitöihin osallistuminen</u>					
	Yhtenä päivänä tai harvemmin n %	2-3 päivänä viikossa n %	4-5 päivänä viikossa n %	6-7 päivänä viikossa n %	p-arvo
<u>Sukupuoli</u>					
Tyttö	210 10	374 22	564 34	539 32	<0,001
Poika	336 21	400 25	474 30	379 24	
<u>Avunsaanti kotitehtäviin</u>					
	Yhtenä päivänä tai harvemmin n %	2-3 päivänä viikossa n %	4-5 päivänä viikossa n %	6-7 päivänä viikossa n %	p-arvo
<u>Sukupuoli</u>					
Tyttö	210 10	374 22	564 34	539 32	<0,001
Poika	336 21	400 25	474 30	379 24	
<u>Yhteisen ajan vietto</u>					
	Yhtenä päivänä tai harvemmin n %	2-3 päivänä viikossa n %	4-5 päivänä viikossa n %	6-7 päivänä viikossa n %	p-arvo
<u>Sukupuoli</u>					
Tyttö	286 17	425 25	515 30	470 28	0,007
Poika	223 14	359 23	499 31	512 32	

Reilu puolet (56 %) molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvista ja puolet muualla asuvista lapsista arvioi syövänsä yhdessä vanhempien kanssa 6 – 7 päivänä viikossa. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat lapset arvioivat syövänsä hieman useammin kuin muualla asuvat lapset ($p=0,001$). 6 % molempien vanhempien kanssa samassa kodissa asuvista ja 9 % muualla asuvista lapsista arvioi syövänsä vanhempien kanssa ainoastaan yhtenä päivänä tai harvemmin. Vajaa puolet (45 %) molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvista ja reilu kolmannes (37 %) muualla asuvista lapsista arvioi puhuvansa päivän tapahtumista vanhempien kanssa 6 – 7 päivänä viikossa. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat lapset hieman useammin kuin muualla asuvat lapset ($p<0,001$). Vajaa kolmannes (29 %) molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvista ja neljännes (25 %) muualla asuvista lapsista arvioi osallistuvansa kotitöihin ja saavansa vanhemmilta apua kotitehtäviin 6 – 7 päivänä viikossa. Vajaa kolmannes (31 %) molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvista ja reilu neljännes (27 %) muualla asuvista lapsista arvioi viettävänsä aikaa vanhempien kanssa 6 – 7 päivänä viikossa. Asumismuodon ja yhdessä syömisen, päivän tapahtumista puhumisen, yhdessä tekemisen välillä oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus ($p\leq 0,001$). Asumismuodon ja kotitöihin osallistumisen sekä vanhempien kotitehtävissä auttamisen välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta ($p=0,083$). (Taulukko 7).

Taulukko 7. Perheen arjen toiminnot viidesluokkalaisten lapsen asumismuodon mukaan. (N=3295 – 3319)

		<u>Yhdessä syöminen</u>				
		Yhtenä päivänä tai harvemmin	2-3 päivänä viikossa	4-5 päivänä viikossa	6-7 päivänä viikossa	p-arvo
		n %	n %	n %	n %	
<u>Asumismuoto</u>						0,001
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa		158 6	331 14	592 24	1382 56	
Muualla		80 9	106 13	242 28	428 50	
		<u>Puhuminen päivän tapahtumista</u>				
		Yhtenä päivänä tai harvemmin	2-3 päivänä viikossa	4-5 päivänä viikossa	6-7 päivänä viikossa	p-arvo
		n %	n %	n %	n %	
<u>Asumismuoto</u>						<0,001
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa		341 14	347 14	667 27	1094 56	
Muualla		159 18	142 17	237 28	314 37	
		<u>Kotitöihin osallistuminen</u>				
		Yhtenä päivänä tai harvemmin	2-3 päivänä viikossa	4-5 päivänä viikossa	6-7 päivänä viikossa	p-arvo
		n %	n %	n %	n %	
<u>Asumismuoto</u>						0,083
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa		397 16	562 23	763 32	710 29	
Muualla		153 18	212 25	275 32	210 25	
		<u>Avunsaanti kotitehtäviin</u>				
		Yhtenä päivänä tai harvemmin	2-3 päivänä viikossa	4-5 päivänä viikossa	6-7 päivänä viikossa	p-arvo
		n %	n %	n %	n %	
<u>Asumismuoto</u>						0,083
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa		397 16	562 23	763 32	710 29	
Muualla		153 18	212 25	275 32	210 25	
		<u>Yhteisen ajan vietto</u>				
		Yhtenä päivänä tai harvemmin	2-3 päivänä viikossa	4-5 päivänä viikossa	6-7 päivänä viikossa	p-arvo
		n %	n %	n %	n %	
<u>Asumismuoto</u>						<0,001
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa		346 14	567 23	774 32	757 31	
Muualla		165 19	221 26	238 28	227 27	

6.3.2 Yhteisen ajan riittävyyden yhteys perheen arjen toimintoihin

Perheillä, joilla on riittävästi yhteistä aikaa, reilu puolet (58 %) lapsista arvioi syövänsä yhdessä ja vajaa puolet (47 %) puhuvansa päivän tapahtumista 6 – 7 päivänä viikossa. Kolmannes (33 %) lapsista arvioi osallistuvansa kotitöihin ja saavansa apua vanhemmilta kotitehtävissä 4 – 5 päivänä viikossa. Reilu kolmannes (35 %) lapsista arvioi viettävänsä aikaa yhdessä vanhempien kanssa 6 – 7 päivänä viikossa. Perheen yhteisen ajan riittävyydellä oli yhteys perheen arjen toimintoihin. Perheen yhteisen ajan vietto lisäsi perheen arjen toimintoja. Lapset, jotka kokivat perheen yhteisen ajan riittäväksi, söivät yhdessä, puhuivat päivän tapahtumista, osallistuivat kotitöihin, saivat apua kotitehtäviin ja viettivät yhteistä aikaa vanhempien kanssa useammin kuin sellaiset lapset, jotka kokivat yhteisen ajan riittämättömäksi ($p < 0,001$). Yhteisellä ajalla sekä yhdessä syömisellä, puhumisella päivän tapahtumista, kotitöihin osallistumisella, avunsaamisella kotitehtäviin ja yhteisen ajan viettolla oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus ($p < 0,001$). (Taulukko 8)

Taulukko 8. Perheen yhteisen ajan riittävyyden yhteys perheen arjen toimintoihin (N=3252 – 3289)

	<u>Yhdessä syöminen</u>				
	Yhtenä päivänä tai harvemmin	2-3 päivänä viikossa	4-5 päivänä viikossa	6-7 päivänä viikossa	p-arvo
	n %	n %	n %	n %	
<u>Yhteinen aika</u>					<0,001
Riittävästi	132 5	315 11	704 26	1584 58	
Ei samaa eikä eri mieltä	43 13	73 23	76 24	129 40	
Riittämättömästi	62 27	43 18	51 22	77 33	
	<u>Puhuminen päivän tapahtumista</u>				
	Yhtenä päivänä tai harvemmin	2-3 päivänä viikossa	4-5 päivänä viikossa	6-7 päivänä viikossa	p-arvo
	n %	n %	n %	n %	
<u>Yhteinen aika</u>					<0,001
Riittävästi	311 11	366 13	777 29	1269 47	
Ei samaa eikä eri mieltä	92 29	68 21	76 24	82 26	
Riittämättömästi	94 41	47 20	42 18	47 21	
	<u>Kotitöihin osallistuminen</u>				
	Yhtenä päivänä tai harvemmin	2-3 päivänä viikossa	4-5 päivänä viikossa	6-7 päivänä viikossa	p-arvo
	n %	n %	n %	n %	
<u>Yhteinen aika</u>					<0,001
Riittävästi	403 15	618 23	887 33	802 29	
Ei samaa eikä eri mieltä	71 23	91 29	92 30	57 18	
Riittämättömästi	69 30	55 24	56 24	51 22	
	<u>Avunsaanti kotitehtäviin</u>				
	Yhtenä päivänä tai harvemmin	2-3 päivänä viikossa	4-5 päivänä viikossa	6-7 päivänä viikossa	p-arvo
	n %	n %	n %	n %	
<u>Yhteinen aika</u>					<0,001
Riittävästi	403 15	618 23	887 33	802 29	
Ei samaa eikä eri mieltä	71 23	91 29	92 30	57 18	
Riittämättömästi	69 30	55 24	56 24	51 22	
	<u>Yhteisen ajan vietto</u>				
	Yhtenä päivänä tai harvemmin	2-3 päivänä viikossa	4-5 päivänä viikossa	6-7 päivänä viikossa	p-arvo
	n %	n %	n %	n %	
<u>Yhteinen aika</u>					<0,001
Riittävästi	242 9	605 22	928 34	944 35	
Ei samaa eikä eri mieltä	114 36	117 37	64 20	20 7	
Riittämättömästi	150 65	55 24	15 6	11 5	

6.4 Lapsen arki

6.4.1 Vanhempien tietoisuus lapsen arjesta

Yli kaksi kolmannesta (71 %) tytöistä ja reilu puolet (59 %) pojista kuvasi, että vanhemmat tietävät hyvin mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan. Neljä viidennestä tytöistä (80 %) ja yli kaksi kolmannesta (72 %) pojista kuvasi, että vanhemmat tietävät hyvin keiden ystävien kanssa lapsi viettää vapaa-aikaa ja mihin lapsi käyttää rahansa. Kolme neljännestä (75 %) tytöistä ja yli kaksi kolmannesta (70 %) pojista kuvasi, että vanhemmat tietävät hyvin, miten lapsella menee koulussa. Lapsen sukupuolen sekä vanhempien tietoisuudella mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan, keiden ystävien kanssa viettää vapaa-aikaa, mihin käyttää rahansa ja miten lapsella menee koulussa, oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus ($p < 0,006$). (Taulukko 9)

Taulukko 9: Vanhempien tietoisuus lapsen arjesta lapsen sukupuolen mukaan (N=3320 – 3334)

		<u>Vapaa-ajan vietto</u>						
		Keskinertaisesti		Melko hyvin		Hyvin	p-arvo	
		n	%	n	%	n		%
<u>Sukupuoli</u>								<0,001
	Tyttö	74	4	422	25	1221	71	
	Poika	119	7	543	34	955	59	
		<u>Ystävien kanssa vietetty vapaa-aika</u>						
		Keskinertaisesti		Melko hyvin		Hyvin	p-arvo	
		n	%	n	%	n		%
<u>Sukupuoli</u>								<0,001
	Tyttö	59	3	278	16	1377	80	
	Poika	83	5	363	23	1165	72	
		<u>Mihin käytät rahasi</u>						
		Keskinertaisesti		Melko hyvin		Hyvin	p-arvo	
		n	%	n	%	n		%
<u>Sukupuoli</u>								<0,001
	Tyttö	59	3	278	16	1377	80	
	Poika	83	5	363	23	1165	72	
		<u>Miten sinulla menee koulussa</u>						
		Keskinertaisesti		Melko hyvin		Hyvin	p-arvo	
		n	%	n	%	n		%
<u>Sukupuoli</u>								0,006
	Tyttö	90	5	341	20	1280	75	
	Poika	80	5	395	25	1134	70	

Reilu kaksi kolmannesta (67 %) molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa ja reilu puolet (58 %) muualla asuvista lapsista kuvasi, että vanhemmat tietävät hyvin mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan. Hieman vajaa neljä viidennestä (78 %) molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa ja vajaa kolme neljännestä (72 %) muualla asuvista lapsista kuvasi, että vanhemmat tietävät hyvin keiden ystävien kanssa lapsi viettää vapaa-aikaa ja mihin lapsi käyttää rahansa. 3 % molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa ja 7 % muualla asuvista lapsista kuvasi, että vanhemmat tietävät keskinkertaisesti tai huonommin keiden ystävien kanssa lapsi viettää vapaa-aikaa ja mihin lapsi käyttää rahansa. Kolme neljännestä (75 %) molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa ja kaksi kolmannesta (66 %) muualla asuvista lapsista kuvasi, että vanhemmat tietävät hyvin, miten lapsella menee koulussa. Lapsen asumismuodon sekä vanhempien tietoisuudella mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan, keiden ystävien kanssa viettää vapaa-aikaa, mihin käyttää rahansa ja miten lapsella menee koulussa, oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus ($p < 0,001$). (Taulukko 10)

Taulukko 10. Vanhempien tietoisuus lapsen arjesta lapsen asumismuodon mukaan (N=3326 – 3340)

		<u>Vapaa-ajan vietto</u>						
		Keskinertaisesti		Melko hyvin	Hyvin	p-arvo		
		n	%	n	%			
<u>Asuminen</u>								
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa		111	5	688	28	1676	67	<0,001
Muualla		83	10	277	32	505	58	
		<u>Ystävien kanssa vietetty vapaa-aika</u>						
		Keskinertaisesti		Melko hyvin	Hyvin	p-arvo		
		n	%	n	%			
<u>Asuminen</u>								
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa		81	3	467	19	1921	78	<0,001
Muualla		61	7	177	21	624	72	
		<u>Mihin käytät rahasi</u>						
		Keskinertaisesti		Melko hyvin	Hyvin	p-arvo		
		n	%	n	%			
<u>Asuminen</u>								
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa		81	3	467	19	1921	78	<0,001
Muualla		61	7	177	21	624	72	
		<u>Miten sinulla menee koulussa</u>						
		Keskinertaisesti		Melko hyvin	Hyvin	p-arvo		
		n	%	n	%			
<u>Asuminen</u>								
Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa		96	4	522	21	1846	75	<0,001
Muualla		74	9	216	25	572	66	

6.4.2 Lapsen kuulluksi tulemisen yhteys vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta

Kolme neljännessä (75 %) lapsista, joiden vanhemmat kuuntelevat lasta usein silloin kun hänellä on asiaa, kuvasi, että vanhemmat tietävät hyvin mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan. Yli neljä viidennestä (84 %) lapsista, joiden vanhemmat kuuntelevat lasta usein kuvasi, että vanhemmat tietävät hyvin keiden ystävien kanssa lapsi viettää vapaa-aikaa, mihin lapsi käyttää rahansa ja miten lapsella menee koulussa. Lapsen kuulluksi tulemisella vanhempien taholta oli yhteys vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta. Lapsen kuulluksi tuleminen lisäsi vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta. Lapset, jotka kokivat tulleen kuulluksi usein, vanhemmat tiesivät useammin lapsen vapaa-ajan vietosta, kenen kanssa lapsi viettää vapaa-aikaa, mihin käyttää rahansa ja miten lapsella menee koulussa verrattuna sellaisiin lapsiin, jotka kokivat tulleen kuulluksi keskinkertaisesti tai huonommin ($p < 0,001$). Lapsen kuuntelu vanhempien taholta lisää vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta. Lapsen kuulluksi tulemisella sekä vanhempien tietoisuudella mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan, keiden ystävien kanssa viettää vapaa-aikaa, mihin käyttää rahansa ja miten lapsella menee koulussa, oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus ($p < 0,001$). (Taulukko 11)

Taulukko 11. Lapsen kuulluksi tulemisen yhteys vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta (3323 – 3337)

		<u>Kuunteleminen</u>						
		Keskinkertaisesti/ huonommin		Melko usein		Usein	p-arvo	
		n	%	n	%	n	%	
<u>Vapaa-ajan vietto</u>								<0,001
Keskinkertaisesti/ huonommin		59	26	80	9	55	2	
Melko hyvin		91	40	367	43	505	23	
Hyvin		79	34	403	48	1698	75	
		Keskinkertaisesti/ huonommin		Melko usein		Usein	p-arvo	
		n	%	n	%	n	%	
<u>Ystävien kanssa vietetty vapaa-aika</u>								<0,001
Keskinkertaisesti/ huonommin		47	20	53	6	42	2	
Melko hyvin		66	29	261	31	315	14	
Hyvin		116	51	534	63	1894	84	
		Keskinkertaisesti/ huonommin		Melko usein		Usein	p-arvo	
		n	%	n	%	n	%	
<u>Mihin käytät rahasi</u>								<0,001
Keskinkertaisesti/ huonommin		47	20	53	6	42	2	
Melko hyvin		66	29	261	31	315	14	
Hyvin		116	51	534	63	1894	84	
		Keskinkertaisesti/ huonommin		Melko usein		Usein	p-arvo	
		n	%	n	%	n	%	
<u>Miten sinulla menee koulussa</u>								<0,001
Keskinkertaisesti/ huonommin		63	28	59	7	48	2	
Melko hyvin		83	36	306	36	347	15	
Hyvin		81	36	482	57	1854	83	

6.5 Yhteenveto tutkimustuloksista

Viidesluokkalaista lapsista 51 % oli tyttöjä ja 49 % poikia. Suurin osa lapsista asui molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa. Suuri osa lapsista koki, että perheellä on yhteistä aikaa riittävästi. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat lapset kokivat yhteisen ajan riittäväksi hieman useammin kuin muualla asuvat lapset. Sukupuolen ja yhteisen ajan riittävyden välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta. Asumismuodon ja yhteisen ajan riittävyden välillä oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus.

Noin kaksi kolmannesta lapsista koki, että suhde vanhempiin on erittäin hyvä. Suhdetta äitiin pidettiin hieman parempana kuin suhdetta isään. Tyttöillä suhde äitiin oli jonkin verran parempi kuin pojilla ja puolestaan pojilla suhde isään oli jonkin verran parempi kuin tyttöillä. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat lapset kokivat suhteensa vanhempiin jonkin verran parempana verrattuna niihin lapsiin, jotka eivät asuneet molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa.

Noin kaksi kolmannesta lapsista koki, että he tulevat kuulluksi vanhempien taholta usein. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat lapset kokivat tullessa kuulluksi jonkin verran useammin kuin sellaiset lapset, jotka asuivat muualla. Asumismuodon ja lapsen kuuntelun välillä oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus.

Reilu puolet lapsista arvioi syövänsä yhdessä vanhempien kanssa lähes joka päivä (6 – 7 päivänä viikossa). Noin kaksi viidesosaa lapsista arvioi puhuvansa päivän tapahtumista vanhempien kanssa lähes joka päivä. Tytöt ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat lapset hieman useammin kuin pojat ja muualla asuvat lapset. Noin kolmannes lapsista arvioi osallistuvansa kotitöihin, saavansa apua kotitehtävien tekoon ja viettävänsä yhteistä aikaa vanhempien kanssa 4 – 5 päivänä viikossa. Perheen arjen toimintojen (yhdessä syöminen, päivän tapahtumista puhuminen, kotitöihin osallistuminen, avunsaanti kotitehtäviin ja yhteisen ajan vietto vanhempien kanssa) ja viidesluokkalaisten lapsen sukupuolen välillä oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus. Asumismuodon ja yhdessä syöminen, päivän tapahtumista puhuminen, yhdessä tekemisen välillä oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus. Asumismuodon ja kotitöihin osallistumisen sekä avunsaannin kotitehtävien tekoon välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta.

Perheillä, joilla on riittävästi yhteistä aikaa, reilu puolet lapsista arvioi syövänsä yhdessä ja vajaa puolet lapsista puhuvansa päivän tapahtumista lähes joka päivä (6 – 7 päivänä viikossa). Kolmannes lapsista arvioi osallistuvansa kotitöihin ja saavansa apua vanhemmilta kotitehtäviin 4 – 5 päivänä viikossa ja reilu kolmannes viettävänsä yhteistä aikaa vanhempien kanssa lähes joka päivä. Perheen yhteisen ajan riittävyydellä oli yhteys perheen arjen toimintoihin. Perheen yhteisen ajan vietto lisäsi perheen arjen toimintoja. Yhteisellä ajalla sekä yhdessä syömisellä, puhumisella päivän tapahtumista, kotitöihin osallistumisella, avun saamisella kotitehtäviin ja yhteisen ajan viettämisellä vanhempien kanssa oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus.

Yli kaksi kolmannesta tytöistä ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvista sekä reilu puolet pojista ja muualla asuvista lapsista kuvasi, että vanhemmat tietävät hyvin mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan. Noin kolme neljännestä tytöistä ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvista sekä vajaa kolme neljännestä pojista ja muualla asuvista lapsista kuvasi, että vanhemmat tietävät hyvin keiden ystävien kanssa lapsi viettää vapaa-aikaa, mihin käyttää rahansa ja miten lapsella menee koulussa. Vanhemmat tiesivät tyttöjen ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvien lasten arjesta hyvin hieman useammin kuin poikien ja muualla asuvien lasten arjesta. Lapsen sukupuolella, asumismuodolla sekä vanhempien tietoisuudella mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan, keiden ystävien kanssa viettää vapaa-aikaa, mihin käyttää rahansa ja miten lapsella menee koulussa, oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus.

Kolme neljännestä lapsista, joiden vanhemmat kuuntelevat lasta usein silloin kun hänellä on asiaa arvioi, että vanhemmat tietävät hyvin mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan ja reilu neljä viidennestä ystävien kanssa vietetystä vapaa-ajasta, mihin lapsi käyttää rahansa ja miten lapsella menee koulussa. Lapsen kuulluksi tulemisella vanhempien taholta oli yhteys vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta. Lapsen kuuntelu vanhempien taholta lisäsi vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta. Lapsen kuulluksi tulemisella sekä vanhempien tietoisuudella mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan, keiden ystävien kanssa viettää vapaa-aikaa, mihin käyttää rahansa ja miten lapsella menee koulussa, oli tilastollisesti merkitsevä riippuvuus.

7 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata perheen arjen toimivuutta, arjen toimintoja ja vanhempien tietoisuutta lapsen arjesta ja näiden tekijöiden välisiä yhteyksiä viidesluokkalaisten lasten näkökulmasta. Saatuja tuloksia on mahdollista hyödyntää kehitettäessä lasten ja nuorten terveyttä edistävää toimintaa esimerkiksi koulussa ja kotona sekä kehitettäessä lasten ja nuorten sekä perheiden palveluja. Pohdintaosiossa tarkastellaan tutkimustuloksia suhteessa aikaisempaan kirjallisuuteen perheen arjen toimivuudesta sekä tutkimustulosten eettisyyttä ja luotettavuutta. Lopuksi kuvataan johtopäätöksiä ja jatkotutkimushaasteita.

7.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Tutkimukseen osallistuneet viidesluokkalaiset arvioivat, että suurimmalla osalla perheistä on riittävästi yhteistä aikaa, lapsen suhde vanhempiin on hyvä, lapset tulevat kuulluksi hyvin ja vanhemmat ovat melko hyvin tietoisia siitä mitä lapsi tekee vapaa-ajallaan. Tyttöjen ja poikien välillä oli jonkin verran eroavaisuuksia ja lapsen asumismuoto oli jonkin verran yhteydessä lapsen näkemyksiin perheen arjen toimivuudesta.

Suuri osa viidesluokkalaisista lapsista koki perheellä olevan riittävästi yhteistä aikaa. Sukupuoli ei ollut yhteydessä perheen yhteisen ajan riittävyyden kokemiseen. Yllättävää tutkielman tuloksissa oli se, että suuri osa tytöistä, pojista, molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa ja muualla asuvista lapsista koki perheen yhteisen ajan riittäväksi, vaikka esimerkiksi lasten ja nuorten terveysseurantatutkimuksessa (LATE) vain 43 % lapsista koki, että perheellä olisi riittävästi yhteistä aikaa. Tutkimuksessa pojat kokivat yhteisen ajan riittäväksi hieman useammin kuin tytöt. (Mäki ym. 2010.) Tässä pro gradu -tutkielmassa ei ollut kovin paljon eroa tyttöjen ja poikien välillä. Vain 8 % tytöistä ja 7 % koki, ettei perheellä ole riittävästi yhteistä aikaa. Ero saattaa selittyä sillä, että esimerkiksi lasten ja nuorten terveysseurantatutkimuksessa (LATE) yhteisen ajan riittävyyttä on mitattu eri tavoin ja luokitukset ovat olleet erilaisia. Ero saattaa selittyä myös Miettisen ja Rotkirchin (2012) tutkimustuloksella, jonka mukaan vanhempien lastensa kanssa käyttämä aika on lisääntynyt kokopäiväisestä ansiotyöstä huolimatta ja vanhemmat sekä Suomessa että Euroopassa vähentävät mieluummin muuta ajankäyttöään kuin lasten kanssa vietettyä aikaa. Saattaa myös olla, että yhteisen ajan riittävyys koetaan eri perheissä eri tavoin, kuten Kaikkonen ym. (2012) ovat tutkimuksessaan todenneet ja tämä on vaikuttanut lasten vastauksiin. Söderlundin ja Jorosen (2013)

tutkimuksessa ilmeni, että yksinhuoltajaperheet kokevat perheen ajan riittämättömäksi verrattuna kahden vanhemman perheeseen.

Noin kaksi kolmannesta viidesluokkalaisesta lapsesta piti suhdettaan vanhempiin erittäin hyvänä. Suhdetta äitiin pidettiin hieman parempana kuin suhdetta isään. Tyttöillä suhde äitiin oli hieman parempi kuin pojilla ja puolestaan pojilla suhde isään oli hieman parempi kuin tyttöillä. Aiemmissa tutkimuksissa ilmeni myös, että lapsen sukupuoli vaikuttaa siihen millainen on lapsen suhde vanhempiin (Shehata & Ramadan 2010, Currie ym. 2012, Söderlund & Joronen 2013). Joissakin tutkimuksissa on havaittu äidin ja lapsen välisen suhteen olevan parempi kuin isän ja lapsen välinen suhde (Levin & Currie 2010, Shehata & Ramadan 2010, Xiao 2011, Currie ym. 2012). Tämä korostuu erityisesti äidin ja tytön välisessä suhteessa (Levin & Currie 2010). Äidin ja lapsen paremman suhteen on arvioitu johtuvan sukupuolirooleista, joissa äidin nähdään olevan enemmän vastuussa perheestä (Currie ym. 2012). Kouluterveyskyselyn (2013) mukaan kahdeksan prosenttia 8. luokkalaisista koululaisista ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempien kanssa mieltä painavista asioista. Currien ym. (2012) tutkimuksessa suomalaisnuorten oli helppo keskustella vanhempiensa kanssa verrattuna muihin tutkittavina olleisiin 40:een maahan. Yllättävää tässä tutkielmassa oli se, että vain 1 % sekä tytöistä että pojista piti suhdettaan äitiin huonona ja 2 % isään huonona. Tämän tutkielman tulosten mukaan molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat lapset kokivat suhteensa vanhempiin jonkin verran parempana verrattuna niihin lapsiin, jotka eivät asu molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa. Tämä tulos on yhteneväinen Currien ym. (2012) tutkimuksen kanssa.

Noin kaksi kolmannesta lapsista koki, että tulevat kuulluksi vanhempien taholta usein. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat lapset kokivat tulleensa kuulluksi jonkin verran useammin kuin sellaiset lapset, jotka asuivat muualla. McNeelyn ja Barberin (2010), Shehatan ja Ramadan (2010) ja Tinnfältin ym. (2015) tutkimuksissa korostui se, että lapset haluavat jutella vanhempien kanssa kaikesta elämään liittyvistä asioista ja odottavat, että vanhemmat ovat kiinnostuneita, kuuntelevat ja ymmärtävät lasta. Lapsen kuulluksi tulemisen on todettu vähentävän muun muassa mielenterveys- ja käyttäytymisongelmia sekä päihteiden käyttöä (Levin & Currie 2010, Xiao ym. 2011, Currie ym. 2012). Lapsen sukupuolella ei ollut yhteyttä lapsen kuulluksi tulemiseen, mutta asumismuodolla puolestaan oli.

Reilu puolet lapsista syö perheen kanssa yhdessä lähes joka päivä (6-7 päivänä viikossa); pojat ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat arvioivat syövänsä hieman useammin

kuin tytöt ja muualla asuvat lapset. Kouluterveyskyselyssä (2013) 46 % 8. luokkalaisista koululaisista ilmoitti perheen syövän yhteisen aterian iltapäivällä tai illalla. Elgar ym. (2013) tutkimuksessa 61 % 12-17-vuotiaista lapsista ilmoitti syövänsä yhteisen aterian lähes joka päivä. Currie ym. (2012) tutkimuksessa 11-vuotiaista pojista 64 % ja tytöistä 58 % ilmoitti syövänsä yhteisen ateria perheen kanssa lähes joka päivä. Yllättävää tämän tutkielman tuloksissa oli se, että vain 7 % tytöistä ja pojista ilmoitti syövänsä perheen kanssa yhtenä päivänä tai harvemmin. Perheen yhteisen ajan riittävydellä oli yhteys yhdessä syömiseen.

Lapsista noin kaksi viidesosaa puhuu päivän tapahtumista vanhempien kanssa lähes joka päivä; tytöt ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat lapset hieman useammin kuin pojat ja muualla asuvat lapset. Lähes puolet lapsista, jotka kokivat, että perheellä on riittävästi yhteistä aikaa puhuvat päivän tapahtumista lähes joka päivä. Keijserin ja Lairdin (2014) mukaan vanhempien läsnäolo lapsen elämässä lisää lapselta saatua tietoa ja lapset kertovat arjestaan enemmän. Lapset, joilla on vähemmän yhteistä aikaa vanhempien kanssa pitävät myös enemmän salaisuuksia. Perheen yhteisen ajan riittävydellä oli yhteys päivän tapahtumista puhumiseen.

Noin kolmannes lapsista osallistuu kotitöihin, saa apua kotitehtävien tekoon ja viettää yhteistä aikaa vanhempien kanssa 4-5 päivänä viikossa. Tytöt ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat hieman useammin kuin pojat ja muualla asuvat lapset. Berntssonin ja Ringsbergin (2014) tutkimuksessa reilu kaksi kolmannesta tutkituista lapsista sai apua kotitehtävien tekoon ja vietti usein aikaa vanhempien kanssa. Kuitenkin n. 90 % 11-15-vuotiaista lapsista koki, että vanhemmat olivat valmiita auttamaan heitä, jos lapsi koki ongelmia kouluun liittyvien asioiden kanssa (Lapsiasiainvaltuutetun vuosikirja 2014). Tyttöjen useammin tapahtuva kotitöihin osallistuminen saattaa johtua sukupuolirooleista, jossa naiset nähdään kotitöiden tekijänä. Tytöt viettävät hieman enemmän yhteistä aikaa vanhempien kanssa ja tämä saattaa selittää sen miksi tytöt puhuvat vanhempien kanssa hieman useammin kuin pojat. Perheen yhteisen ajan riittävydellä oli yhteys kotitöihin osallistumiseen, avunsaamiseen kotitehtävissä ja yhteisen ajan viettoon vanhempien kanssa.

Vanhemmat tiesivät tyttöjen ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvien lasten arjesta (vapaa-aajan vietosta, keiden ystävien kanssa viettää vapaa-aikaa, mihin käyttää rahansa ja miten lapsella menee koulussa) hieman useammin kuin poikien ja muualla asuvien lasten arjesta. Keijsersin ym. (2010) sekä Ketosen ja Jorosen (2014) tutkimuksissa vanhemmat tiesivät hyvin keiden kanssa lapsi viettää vapaa-aikaa. Ketosen ja Jorosen (2014) tutkimuksessa todettiin myös,

että ydinperheen vanhemmat tiesivät lapsien vapaa-ajasta paremmin kuin ei-ydinperheen lapsien. Kyrönlampi-Kylmäsen (2010) mukaan lapsen ongelmat saattavat johtuvat arjen rutiinien puuttumisesta. Tässä tutkielmassa lapsen kuulluksi tulemisella oli yhteys vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta.

Tässä pro gradu –tutkielmassa tarkastelen perheen arjen toimivuutta Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian mikrojärjestelmän näkökulmasta. Teorian mukaan ihmisen kehitys tapahtuu yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen seurauksena, jossa pyrkimyksenä on sopeutua ympäristön oloihin. Tarkoituksena on vaikuttaa myös olosuhteiden muuttumiseen itselle tarkoituksenmukaiseksi. (Tonttila 2006.) Teoria kuvastaa sitä kokonaisuutta, joka vaikuttaa ympäristön kautta lapsen kehitykseen. Kehitys nähdään olevan lapsen ja hänen ympäristönsä välinen jatkuva ja monitasoinen vuorovaikutustapahtuma. Perheiden toimintaan vaikuttavat perheiden omat ominaisuudet, lähiympäristö, yhteiskunnalliset asenteet ja lainsäädännölliset päätökset. (Bronfenbrenner 1979, Bronfenbrenner 2002, Härkönen 2008.) Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian mukaan perheet ja niiden yksilölliset vaihtelut tulisi nähdä osana laajempaa yhteiskunnallista järjestelmää, jossa viidesluokkalaisen lapsen perhe tulisi nähdä oman elämänsä ja omia olojaan aktiivisesti muokkaavana ja suhteuttavana subjektina (Tonttila 2006). Suomessa esimerkiksi Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) on yksi Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeista. Tavoitteena on terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä eriarvoisuuden vähentäminen. Yhtenä painopistealueena on lapsien ja perheiden hyvinvoinnin ja omien voimavarojen vahvistuminen esimerkiksi arkiympäristöjä muuttamalla, jotta lapset, nuoret ja perheet voivat vaikuttaa enemmän omaan hyvinvointiinsa ja palveluihinsa. (Valtioneuvosto 2015.)

Viidesluokkalainen lapsi nähdään osallisena ja aktiivisena toimijana perheen arjen toimivuudessa (Bronfenbrenner 2002). Kouluikäiselle lapselle ja nuorelle koti ja vapaa-ajan ympäristöt kuuluvat hänen lähimpiin kehitysympäristöihinsä, joten eri kehitysympäristöjen tarjoama yhteistyö lapsen ja nuoren hyvinvoinnin edistämiseksi ja yksilöllisen tuen tarjoamiseksi nähdään tärkeänä. Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin uhat saattavat syntyä esimerkiksi kodin ja vapaa-ajan kehitysympäristöissä, mutta näyttäytyvät erilaisina ongelmina koulussa. (Hietanen-Peltola 2013.) Tässä tutkielmassa lapset, jotka asuivat muualla kuin molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa, kokivat suhteensa vanhempiin, kuulluksi tulemisen vanhempien taholta ja vanhempien tietoisuuden lapsen vapaa-ajasta hieman huonommaksi kuin sellaiset lapset, jotka asuvat molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa. Tämä asettaa haasteita esimerkiksi päättäjille, koska lainsäädännöllä voidaan ohjata perheiden ja koulujen toimintaa. Erityisesti silloin kuin lapsella on useampi kuin

yksi koti, arjen toimivuuteen tulisi kiinnittää huomiota, jotta pystyttäisiin ennaltaehkäisemään mahdollisia ongelmia ja turvaamaan lapsen hyvinvointi esimerkiksi erotilanteen jälkeen.

Lapsen kehitystä tukevia tahoja ovat esimerkiksi perhe ja ystävät. Vanhemmat voivat omalla käytöksellään vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen ja uskomuksiin, mutta samalla myös lapsi vaikuttaa vanhempien käyttäytymiseen ja uskomuksiin. (Berk 2003.) Tämä kaksisuuntainen vuorovaikutus on Bronfenbrennerin teorian ydin (Puroila & Karila 2001). Viidesluokkalaisten lapsen näkökulmasta Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria tarkoittaa sitä, että lapsi vaikuttaa ja on vuorovaikutuksessa vanhempien, ystävien ja muiden lähiympäristöön kuuluvien kanssa. Samalla koko lähiympäristö puolestaan vaikuttaa ja on vuorovaikutuksessa lapseen. Mikrojärjestelmä korostuu erityisesti siinä tilanteessa, jolloin muiden henkilöiden ominaisuudet ovat tarkasteltavan yksilön kehitystä tukevia (Bronfenbrenner 2002, Härkönen 2008). Lapsen vuorovaikutuksen laajuus riippuu siitä, miten aktiivisesti hän osallistuu ympäristönsä toimintaan (Berk 2003). Viidesluokkalaisten lapsen kokemukset siitä mitä on perheen arjen toimivuus kuvastavat sitä ilmiötä, jota tässä pro gradu –tutkielmassa tutkittiin. Tutkielmassani esimerkiksi yhteisen ajan vietto lisäsi puhumista päivän tapahtumista ja yhdessä syömistä. Hyvän vuorovaikutuksen vanhempien kanssa on todettu vähentävän muun muassa mielenterveysongelmia ja päihteidenkäyttöä. (Levin & Currie 2010, Xiao ym. 2011, Currie ym. 2012.)

7.2 Tutkimustulosten eettisyys ja luotettavuus

7.2.1 Eettisyys

Kaiken tieteellisen toiminnan ydin on tutkimuksen eettisyys (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009). Tieteellinen tutkimus on hyväksyttävää, luotettavaa ja sen tulokset ovat uskottavia vain, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla (TENK 2012). Tutkimuksen eettisesti hyviä käytäntöjä ohjaavat muun muassa kansallinen lainsäädäntö, Helsingin julistus, tutkimuseettinen neuvottelukunta ja American Nurses Association (ANA) (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, TENK 2012). Tässä pro gradu -tutkielmassa on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Eettiset kysymykset liittyvät koko tutkimuksen kaikkiin vaiheisiin aiheen valinnasta tutkimusaineiston säilyttämiseen asti (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009). Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvia asioita ovat tutkijan rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus jokaisessa vaiheessa tutkimusprosessin aikana, tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien eettinen ja kriteerien mukainen käyttö, tutkimuksen tulokset

julkaisemisessa toteutetaan avoimuutta ja vastuullisuutta, muiden tutkijoiden saavutusten ja töiden asianmukainen viittaaminen, aineiston asetettujen vaatimusten mukainen säilytys sekä tarvittavien tutkimuslupien hankkiminen. (TENK 2012.) Tutkimuslupien hankinnassa eettisen toimikunnan lausunto tarvitaan siinä tapauksessa, jos tutkimuksen kohteena ovat terveydenhuollon palvelujen käyttäjät (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009).

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkija on toiminut rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti jokaisessa vaiheessa tutkimusprosessin aikana. Tutkija on saanut käyttöönsä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen valmiin tutkimusaineiston, jota koottaessa tutkittavat ovat saaneet tietoa tutkimuksen tarkoituksesta, vapaaehtoisuudesta tutkimuksen osallistumiseen, anonymiteetin säilyttämisestä ja tutkimuksen keskeyttämisestä missä vaiheessa tahansa tutkimuksen aikana. Tutkimuksessa vastausten kerääminen vastaajarekisteriin ei sisältänyt henkilötietoja, joten vastaajia ei voida yksilötasolla tunnistaa. Lasten vanhemmilta on saatu kirjallinen tutkimuslupa lasten osallistumisesta tutkimukseen. Raportoinnissa on noudatettu Itä-Suomen yliopiston hoitotieteen laitoksen kirjallisen työn ohjeita. Tutkimuksen tulokset julkaistaan Itä-Suomen yliopiston hoitotieteen laitoksen sekä THL:n internet sivuilla. Tutkija on viitannut asianmukaisesti kirjoittajiin, joiden lähteitä on käytetty. Aineiston on tallennettu ja säilytetty asianmukaisesti salasanan takana sähköisesti omalla tietokoneella sekä muistitikulla, josta ne tullaan hävittämään asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä. Tämä tutkimus liittyy Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyyn viidesluokkalaisille terveydestä, hyvinvoinnista ja oppimisesta, joten erillistä tutkimuslupaa tämän pro gradu - tutkielman tekemiseen eri tarvittu. Alkuperäisen tutkimuksen kyselylomake on hyväksytty tutkimuskäyttöön THL:n tutkimuseettisessä työryhmässä.

7.2.2 Luotettavuus

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta kuvataan validiteetilla ja reliabiliteetilla. Validiteetti kuvaa sitä mitataanko sitä, mitä on tarkoitus mitata, se ei sisällä systemaattisia virheitä ja antaa keskimäärin oikeita tuloksia. Tutkimuksen luotettavuus on suoraan verrannollinen mittarin luotettavuuteen. (Burns & Grove 2009, Metsämuuronen 2009.) Tämä tarkoittaa sitä onko teoreettiset käsitteet operationalisoitu luotettavasti mitattavaan muotoon (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, Metsämuuronen 2009). Tässä tutkimuksessa oli käytössä valmis aineisto ja mittarit. Stattinin & Kerrin mittaria lukuun ottamatta muut mittareista kehitettiin tutkimusta varten, jotka pohjautuivat aikaisempaan kirjallisuuteen, teoretiseen tietoon ja monialaiseen kokemustietoon. Moniammatillisen työryhmän työn tuloksena voi olettaa, että mittari mittasi sitä, mitä on tarkoitus mitata ja systemaattista virhettä esiintyi vähän.

Tutkimuksessa ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan tulosten yleistettävyyttä perusjoukon ulkopuolelle (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, Metsämuuronen 2009). Tässä tutkimuksessa tuotettiin kuvailevaa tietoa perheen arjen toimivuudesta, arjen toiminnoista ja vanhempien tietoisuudesta lapsen arjesta viidesluokkalaisten lasten näkökulmasta. Vastaajat edustivat viidesluokkalaista koko maasta ja kaikista maakunnista. Otoksen koko (n=5218) oli näin ollen riittävän suuri. Tulosten yleistämisessä tutkimusjoukon ulkopuolelle on noudatettava varovaisuutta, koska kyseessä on poikkileikkausasetelmassa tehty survey-tutkimus, joten muuttujien välisistä yhteyksistä ei voi tehdä kausaalipäätelmiä (Hirsjärvi ym. 2009). Lisäksi kansallista vertailutietoa ei ole saatavilla, koska kyseessä oleva tutkimus toteutettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2013. Voitaneen todeta, että tulokset ovat suuntaa-antavia, vaikeivat olisikaan yleistettävissä perusjoukon ulkopuolelle.

Reliabiliteetin sisältö viittaa tutkimuksen toistettavuuteen ja tulosten pysyvyyteen (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, Metsämuuronen 2009). Tämän pro gradu -tutkielman aineistonkeruuprosessia noudattamalla saadaan tuotettua samanlainen aineisto uudelleen. Kyselylomakkeessa käytettiin Stattin ja Kerrin (2000) kehittämää mittaria, jota on käytetty aikaisemmissa tutkimuksissa, joissa on haluttu arvioida lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Mittarin väittämien ymmärrettävyyttä suomalaisessa kulttuurissa tarkasteltiin asiantuntijapaneelissa ja mittarista otettiin mukaan väittämät, jotka sopivat tähän tutkimukseen. Muut mittarit kehitettiin tätä tutkimusta varten. Muut mittarit olivat käytössä ensimmäistä kertaa, joten vertailutietoa niiden toimivuudesta ei ole saatavilla, joka saattaa olla reliabiliteettia heikentävä tekijä.

Kehitettyjä mittareita voidaan pitää sisäisesti johdonmukaisina. Mittareiden johdonmukaisuus Cronbachin alpha -kertoimella olivat välillä 0,43 – 0,76. Stattinin ja Kerrin (2000) kehittämän mittarin Cronbachin alpha -keroi oli 0,43, mutta muiden mittareiden kertoimet olivat välillä 0,63 – 0,77, joita voidaan pitää riittävänä. Muuttujien eri osiot mittaavat samansuuntaista asiaa Cronbachin alfa -kertoimen ollessa yli 0,70 (Metsämuuronen 2009).

Tämä tutkimus tehtiin tarkasti ja tuloksia arvioitiin kriittisesti. Käsiteltäessä tutkimuksen tuloksia ja tulkittaessa tuloksia, mahdollisten virheiden mahdollisuus pyrittiin minimoimaan tarkastelemalla aineistoa uudelleen ja tekemällä uusintatoistoja tilastollisista analyyseistä. Tässä tutkimuksessa ei voitu tehdä muuttujien välisistä yhteyksistä kausaalisia päätelmiä, mutta voitiin tarkastella perheen arjen toimivuuden, arjen toimintojen ja vanhempien tietoisuuden lapsen arjesta sekä sukupuolen ja asumismuodon yhteyttä.

Tutkimuksen reliabiliteettiin vaikuttaa aineiston keräämistapa. Yksi tapa kerätä aineistoa kvantitatiivisessa tutkimuksessa on kysely. Kyselyn toteuttamisessa on useita vaiheita, jolloin aineistoon voi tulla virhe. Etuna kyselyssä on se, että sillä saadaan kerättyä suuri otos. Negatiivisina puolina kyselyn käyttämisessä aineistonkeruumenetelmänä on se, että tutkijalla ei ole välttämättä tietoa vastausten todenperäisyydestä, ovatko vastaajat ymmärtäneet kysymykset sekä onko vastaajien motivaatio kyselylomakkeen täyttämiseen ollut hyvä. (Hirsjärvi ym. 2015.) Tulosten luotettavuuteen on saattanut vaikuttaa se, mitkä koulut valikoituivat ja lähtivät mukaan tutkimukseen. Luotettavuuteen saattavat vaikuttaa myös niiden lapsien valikoituminen mukaan tutkimukseen, joiden vanhemmat ovat olleet kiinnostuneita tutkimuksen aiheesta. Tässä ja muissa vastaavissa kyselyissä vastauksiin on voinut vaikuttaa myös esimerkiksi kaverit, väsymys tai nälkä.

Tutkittavan ilmiön tarkastelu perustui viidesluokkalaisten lasten itsearviointiin pohjautuviin mittareihin, joka on saattanut johtaa siihen, että lapset ovat tuottaneet sosiaalisesti toivottavia vastauksia. Tämä voi aiheuttaa harhaa tutkimustuloksiin (Polit & Beck 2013). Tämä riski on otettu huomioon ja sitä pyrittiin hallitsemaan sillä, että lapset vastasivat kyselyyn nimettömänä eikä koulukohtaisia tuloksia raportoitu.

Koulujen aktiivisuuden osallistua tutkimukseen on saattanut vaikuttaa tämän tutkimuksen kyselyn ajoittuminen loppukevääseen. Tämän tiedetään olevan kiireistä aikaa kouluissa. Kouluille lähetettiin muistutusviesti, jolla pyrittiin lisäämään osallistumista tutkimukseen. Eri tutkimuksien luotettavuutta heikentäviä tekijöitä ovat myös aineiston edustavuus, vastauskato sekä kyselylomakkeen luotettavuus. Erityisesti kyselytutkimuksissa esiintyy usein vastauskatoa ja tämä on otettava huomioon otoskokoa määriteltäessä (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009). Tässä tutkimuksessa vastauskato ei ollut systemaattista. Tarkkaa katoanalyysiä ei voi tehdä, koska lapset vastasivat kyselyyn nimettömästi ja aineisto perustui kokonaisotantaan. Arviota siitä, kuinka moni jätti tietoisesti vastaamatta kyselyyn tai kuinka moni oli poissa koulusta, ei pystytä antamaan. Pitkä ja vaikeaselkoinen kyselylomake voi heikentää vastausaktiivisuutta (Burns & Grove 2009). Tämän tutkimuksen kyselylomaketta lyhennettiin palautteiden perusteella, jolloin se lisäsi tulosten luotettavuutta. Tulosten luotettavuutta lisäsi myös se, että tutkija konsultoi Itä-Suomen yliopiston tilastotieteilijää sopivien tilastollisten menetelmien valinnassa.

7.3 Johtopäätökset

Tämä tutkimus tuotti tietoa perheen arjen toimivuudesta, arjen toiminnoista ja vanhempien tietoisuudesta lapsen arjesta ja niiden välisistä yhteyksistä viidesluokkalaisten lasten näkökulmasta. Tuotetun tiedon avulla on mahdollista kehittää lasten ja nuorten terveyttä edistävää toimintaa esimerkiksi koulussa ja kotona sekä kehittää lasten ja nuorten sekä perheiden palveluita. Tuotettua tietoa voidaan hyödyntää lasten, nuorten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä palveluiden kehittämisessä. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan esittää seuraavat johtopäätökset:

- Suuri osa lapsista koki, että perheellä on riittävästi yhteistä aikaa
- Tyttöillä suhde äitiin oli jonkin verran parempi kuin pojilla ja pojilla suhde isään oli jonkin verran parempi kuin tyttöillä. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat kokivat suhteensa vanhempiin parempana kuin muualla asuvat lapset.
- Lapsen sukupuolella ei ollut yhteyttä siihen tuleeko lapsi kuulluksi vanhempien taholta. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat kokivat tullessa kuulluksi vanhempien taholta useammin kuin muualla asuvat lapset.
- Pojat syövät useammin yhdessä vanhempien kanssa ja tytöt puhuvat päivän tapahtumista, osallistuvat kotitöihin, saavat apua kotitehtäviin ja viettävät enemmän yhteistä aikaa vanhempien kanssa. Molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvat kokivat perheen arjen toiminnot parempana kuin muualla asuvat lapset.
- Perheen yhteinen aika oli yhteydessä perheen arjen toimintoihin kaikissa luokissa.
- Lapsen kuulluksi tulemisella vanhempien taholta oli yhteys vanhempien tietoisuuteen lapsen arjesta. Vanhemmat tiesivät tyttöjen ja molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvien lasten arjesta hyvin hieman useammin kuin poikien ja muualla asuvien lasten arjesta.

7.4 Jatkotutkimushaasteet

Tässä tutkimuksessa kuvattiin perheen arjen toimivuutta viidesluokkalaisten lasten näkökulmasta. Tulevaisuudessa olisi kiinnostavaa tutkia perheen arjen toimivuutta lasten näkökulmasta laadullisilla menetelmillä, jotta saataisiin tietoa lasten subjektiivisista kokemuksista, miten he kokevat perheen arjen toimivuuden. Olisi tärkeää kysyä lapsilta mitä he pitävät tärkeänä elämässään ja miten he itse tilanteen kokevat. Tähän voisi yhdistää myös eri kulttuureista tulleiden perheiden kokemukset perheen arjen toimivuudesta. Tällöin saataisiin vertailukelpoista tietoa eri kulttuurien välisestä arjen toimivuudesta.

Lasten ja perheiden yhteistä aikaa ja ajankäytön tutkimusta on vähän, joten olisi tärkeää tehdä tutkimusta lasten näkökulmasta enemmän. Eri vuosina toteutettujen tutkimusten tuloksia olisi hyvä vertailla, jotta saataisiin tietoa siitä mihin suuntaan perheiden yhteinen ajankäyttö on menossa. Olisi kiinnostavaa tietää miten eri kulttuureista tulleet lapset ja perheet kokevat yhteisen ajan ja ajankäytön. Tutkimukset auttaisivat päätöksentekijöitä, lasten hyvinvoinnin kanssa työskenteleviä ja kansallista lapsi-, perhe- ja nuorisopolitiikkaa.

Perheen yhteisiä aterioita pidetään tärkeänä, joten olisi mielenkiintoista tietää perheaterioinnin yhteys esimerkiksi lapsen koulussa pärjäämiseen, mielenterveyteen ja sosiaalisiin suhteisiin. Tiedoista voisi olla hyötyä suunniteltaessa perheille suunnattuja palveluja.

Tässä tutkimuksessa muualla kuin molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvien lasten vastaukset olivat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta jonkin verran huonompia verrattuna vanhempien kanssa yhteisessä kodissa asuvien lasten vastauksiin. Tulevaisuudessa tulisi kiinnittää enemmän huomiota muun kuin ydinperheen arjen toimivuuteen, jotta voitaisiin huomioida eri perhemuodot esimerkiksi suunniteltaessa perheille suunnattuja palveluja.

LÄHTEET

- Aira T, Hämylä R, Kannas L, Aula MK & Harju-Kivinen R. 2014. Eriarvoistuva lapsuus. Lasten hyvinvointi kansallisten indikaattoreiden valossa. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:3. Helsinki.
- Bardy M. 2009. Hyvinvoinnin ulottuvuudet – perheen ja yhteiskunnan suhteissa. Teoksessa Lammi-Taskula J, Karvonen S & Ahlström S (toim.) – lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.
- Berntsson L & Ringsberg KC. 2014. Swedish parents' activities together with their children and children's health: A study of children aged 2-17 years. *Scandinavian Journal of Public Health* 42(15), 41-51.
- Bianchi SM & Milkie MA. 2010. Work and family research in the first decade of the 21st century. *Journal of Marriage and Family* 72(1), 705-725.
- Bronfenbrenner U. 1979. *The Ecology of Human Development – experiments by nature and design*. Harvard, Cambridge.
- Bronfenbrenner U. 2002. Ekologisten järjestelmien teoria. Teoksessa Vasta R (toim.) *Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä*. Suomentanut Anna Toppi. 2. painos. UNIPress, Helsinki.
- Burns N & Grove SK. 2009. *The practice of nursing research. Appraisal, synthesis and generation of evidence*. Sixth edition. Elsevier, USA.
- Castrén AM. 2011. Perhesuhteet nyt ja tulevaisuudessa. Teoksessa Kontula O. (toim.). *Suomalaisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden tulevaisuus*. Väestöliitto. VL-markkinointi Oy, Helsinki.
- Craig L & Mullan K. 2012. Shared parent-child leisure time in four countries. *Leisure Studies* 31(2), 211-229.
- Currie C, Zanotti C, Morgan A, Currie D, de Looze M, Roberts C, Samdal O, Smith O & Bernekow V. 2012. *Social determinants of health and well-being among young people. Health behavior in school-aged children (HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey*. WHO Regional Office for Europe, Copenhagen.
- Fröjd S, Marttunen M & Kaltiala-Heino R. 2007. Perhe ja nuorten mielenterveyden häiriöt. Katsausartikkeli. *Suomen lääkirilehti* 12, 1249-1254.
- Fletcher AC, Steinberg L & Williams-Wheeler M. 2004. Parental Influence on Adolescent Problem Behavior: Revisiting Stattin and Kerr. *Child Development* 75(3), 781-796.
- Elgar FJ, Craig W, Trites SJ. 2013. Family Dinners, Communication, and Mental Health in Canadian Adolescents. *Journal of Adolescent Health* 52(4), 433-438.
- ETENE. 2013. Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla. ETENE-julkaisuja 41. Sosiaali- ja terveysministeriö.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110942/etene_41_verkko.pdf?sequence=2 Luettu 2.3.16.

Halme N. 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tampereen yliopisto. Väitöskirja. Yliopistopaino, Helsinki.

Hietanen-Peltola M. 2013. Oppilashuolto – huolenpitoa oppilaasta. Teoksessa Hastrup A, Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J & Pelkonen M (toim). 2013. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen. Lasten Kaste-kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Raportti 3/2013.

Hirsjärvi S, Remes P & Sajavaara P. 2015. Tutki ja kirjoita. Tammi.

Härkönen U. 2008. Teoria ja tutkimuskohteen vuorovaikutus – Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. Teoksessa Anneli Niikko, Ismo Pellikka & Erkki Savolainen. Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä – Kirjoituksia kuninkaankartanonmäeltä. Joensuun yliopisto.

Kaikkonen R, Mäki P, Hakulinen-Viitanen T, Markkula J, Wikström K, Ovaskainen M-L, Virtanen S & Laatikainen T (toim). 2012. Lasten ja lapsiperheiden terveys ja hyvinvointierot. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 16/2012.

Kalalahti M. 2014. Muuttuvat koulutusmahdollisuudet – nuorten sosiaaliset hierarkiat ja koulumenestys. Väitöskirja. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2014:14. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Kankkunen P & Vehviläinen-Julkunen K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. WSOYpro, Helsinki.

Kansanterveyslaki 66/1972.

Keijsers L, Branje S, VanderValk I & Meeus W. 2010. Reciprocal Effects Between Parental Solicitation, Parental Control, Adolescent Disclosure, and Adolescent Delinquency. *Journal of Research on Adolescence* 20(1) 88-113.

Keijsers L & Laird RD. 2014. Mother-adolescent monitoring dynamics and the legitimacy of parental authority. *Journal of Adolescence* 37(1) 151-524.

Kerr M, Stattin H & Burk WJ. 2010. A reinterpretation of parental monitoring in longitudinal perspective. *Journal of Research on Adolescence* 20(1), 39-64.

Ketonen R-M & Joronen K. 2014. Alakoululaiset kokemukset koulukiusaamisesta ja vanhemman valvonta. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 51, 47-58.

Kouluterveyskysely. 2015.

http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2006_2015_pk.pdf. Luettu 6.8.2016

Kyrönlampi-Kylmänen T. 2010. Lapsen hyvä arki. Kirjapaja, Helsinki.

Kärmeniemi S & Aunola K. 2014. Vanhemman lapsensa kanssa viettämän ajan yhteys lapsen koulutaitoihin ensimmäisellä luokalla. *Psykologia* 49(2), 135-151.

Lapsiasiainvaltuutetun vuosikirja 2014. Eriarvoistuva lapsuus: Lasten hyvinvointi kansallisten indikaattoreiden valossa. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:3.

Lapsiasiainvaltuutetun vuosikirja 2015. <http://vuosikirja.lapsiasia.fi/wp-content/themes/lav-vuosikirja/files/lapsiasiainvaltuutettu-vuosikirja-2015.pdf>. Luettu 10.9.2016.

Levin KA & Currie C. 2010. Family structure, mother-child communication, father-child communication and adolescent life satisfaction. A cross-sectional multilevel analysis. *Health Education* 110(3), 152-168.

Lindfors E. 2011. Hyvä arki lasten ja nuorten arvioimana. Teoksessa Marjanen P & Lindfors E (toim) - Lapsen ja nuoren hyvä arki. Laurea-ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 41.

Lippold MA, Greenberg MT, Graham JW & Feinberg ME. 2013. Unpacking the Effect of Parental Monitoring on Early Adolescent Problem Behavior: Mediation by Parental Knowledge and Moderation by Parent-Youth Warmth. *Journal of Family Issues* 35(13), 1800-1823.

Lohrmann DK. 2010. A complementary ecological model of the coordinated school health program. *Journal of School Health* 80(1), 1-9.

Martin-Biggers J, Spaccarotella K, Berthaupt-Glickstein A, Hongu N, Worobey J, Byrd-Bredbenner C. 2014. Come and Get It! A Discussion of Family Mealtime Literature and Factors Affecting Obesity risk. *Advances In Nutrition* 5(3), 235-247.

McNeely CA & Barber BK. 2010. How do parents make adolescents feel loved? Perspectives on supportive parenting from adolescents in 12 cultures. *Journal of Adolescent Research* 25(4), 601-631.

Metsämuuronen J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Miettinen A & Rotkirch A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Perhebarometri 2011. Väestöliitto. Helsinki.

Meadows S. 2010. *The Child as Social Person*. Routledge. New York.

Mäenpää T. 2010. Koululaisen ja perheen osallisuus kouluterveydenhuollossa. Teoksessa Joronen K, Koski A (toim.) Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen koulu-yhteisössä. Tampereen yliopistopaino Oy. Juvenes Print, Tampere.

Mäki P, Hakulinen-Viitanen T, Kaikkonen R, Koponen P, Ovaskainen M-L, Sippola R, Virtanen S, Laatikainen T & LATE-työryhmä (toim). 2010. Lasten terveys. LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 2/2010. Helsinki.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

- Paananen R & Gissler M. 2014. Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien. Teoksessa Lammi-Taskula J & Karvonen S (toim) - Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print, Helsinki.
- Perustuslaki 1999/731.
- Polit D. F. & Beck C.T. 2013. Essentials of Nursing Research: Appraising Evidence for Nursing Practice. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Puroila A-M & Karila K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Karila K, Kinon J & Virtanen J (toim.) – Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Reynolds EK, MacPherson L, Matusiewicz AK, Schreiber WM & Lejuez CW. 2011. Discrepancy Between Mother and Child Reports of Parental Knowledge and the Relation to Risk Behavior Engagement. *J Clin Child Adolesc Psychol* 40(1), 67-79.
- Salo S. 2011. Parisuhdeongelmat ja lasten psyykinen hyvinvointi: kaksi tutkimusnäkökulmaa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Shehata AG & Ramadan FH. 2010. Patterns of relationship and daily interactions between parents and adolescents. *Journal of American Science* 6(9), 644-655.
- Shek DT. 2010. Parent-Adolescent Trust and Parent-Adolescent Relationship in Chinese Families in Hong Kong: Implications for Parent Education and Family Therapy. *The American Journal of Family Therapy* 38(3) 251-265.
- Sinkkonen J. 2012. Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. WSOY, Helsinki.
- Sormunen M, Tossavainen K & Turunen H. 2012. Parental perception of the roles of home and school in health education for elementary school children in Finland. *Health Promotion International* 28(2), 244-256.
- Sormunen M, Tossavainen K & Turunen H. 2013. Finnish parental involvement ethos, health support, health education knowledge and participation: results from a 2-year school health intervention. *Health Education Research* 28(2), 179-191.
- Sormunen M, Turunen H & Tossavainen K. 2016. Self-reported bedtimes, television-viewing habits and parental restriction among Finnish school children (aged 10-11 years, and 2 years later aged 12-13 years): Perspectives for health. *European Journal of Communication* 1-16.
- Stattin & Kerr. 2000. Parental Monitoring: A Reinterpretation. *Child Development* 71(4), 1072-1085.
- STM. 2006. Terveys edistämisen laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2006:19.
- STM. 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma KASTE 2012-2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2012:1.
- Söderlund E & Joronen K. 2013. Vanhempi-lapsisuhteen läheisyys ja kouluuyhteisön sosiaaliset suhteet. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 50 (4), 300-311.

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326.

TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012.
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Luettu 26.4.16.

Tilastokeskus. 2014a. http://www.stat.fi/til/perh/2013/perh_2013_2014-05-23_tau_002_fi.html.
Luettu 2.5.16.

Tilastokeskus. 2014b. http://www.stat.fi/til/perh/2013/02/perh_2013_02_2014-11-21_tau_013_fi.html. Luettu 2.5.16.

Tilastokeskus. 2015. <http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html>. Luettu 17.2.16.

Tilastokeskus. 2016.
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_kou_pop/010_pop_tau_106_fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=32192f11-11ca-4d13-b2b3-8e39d4490805. Luettu 15.3.16.

Tilton-Weaver L. 2014. Adolescents' Information Management: Comparing Ideas About Why Adolescent Disclose to or Keep Secrets from Their Parents. *Journal of Youth Adolescence* 43(5), 803-813.

Tinnfält A, Jensen J & Eriksson C. 2015. What characterizes a good family? Giving voice to adolescent. *International Journal of Adolescence and Youth* 20(4), 429-441.

Tonttila T. 2006. Vammaisen lapsen äidin vanhemmuuden kokemus sekä lähiympäristön ja kasvatuskumppanuuden merkitys. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 272. Väitöskirja. Helsingin yliopistopaino, Helsinki.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011.

Valtioneuvosto. 2015. Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformin toimeenpanemiseksi. Hallituksen julkaisusarja 13/2015.

WHO. 2013. Health 2020: a European policy framework supporting action across government and society for health and well-being.
http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0006/199536/Health2020-Short.pdf?ua=1. Luettu 11.8.2016.

Xiao Z, Li X & Stanton B. 2011. Perceptions of parental-adolescent communication within families: It is a matter of perspective. *Psychology, Health & Medicine* 16(1), 53-65.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista.
https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf. Luettu 9.3.16

Liite 1: Tutkimuksen muuttujaluettelo (1/4)

Kyselylomakkeen aihepiiri	Kysymykset	Asteikko	Tutkija(t), vuosi
Perheen yhteinen aika	<p>33: perheellämme on riittävästi yhteistä aikaa</p> <p>34: miten usein seuraavat asiat toteutuvat perheessänne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - syömme yhdessä - puhumme päivän tapahtumista - osallistun kotitöihin - vanhemmat auttavat minua kotitehtävissä/kouluun liittyvissä asioissa - vietämme muutoin aikaa yhdessä tai teemme yhdessä asioita 	<p>samaa mieltä – eri mieltä, 5-portainen Likert-asteikko</p> <p>hyvin – huonosti, 5-portainen Likert-asteikko</p>	<p>Bianchi & Milkie, 2010</p> <p>Berntsson & Ringsberg, 2014</p> <p>Craig & Mullan, 2012</p> <p>Currie, Zanotti, Morgan, Currie, de Looze, Roberts, Samdal, Smith & Bernekow, 2012</p> <p>Elgar, Craig, Trites, 2013</p> <p>Halme, 2009.</p> <p>Kaikkonen, Mäki, Hakulinen-Viitanen, Markkula, Wikström, Ovaskainen, Virtainen & Laatikainen, 2012</p> <p>Kyrönlampi-Kylmänen T, 2010</p> <p>Kärmeniemi S & Aunola, 2014</p> <p>Lindfors, 2011</p> <p>Martin-Biggers, Spaccarotella, Berthaupt-Glickstein, Hongu, Worobey, Byrd-Bredbenner, 2014</p>

Liite 1: Tutkimuksen muuttujaluettelo (2/4)

Kyselylomakkeen aihepiiri	Kysymykset	Asteikko	Tutkija(t), vuosi
			<p>McNeely & Barber, 2010</p> <p>Miettinen & Rotkirch, 2012</p> <p>Mäki, Hakulinen-Viitanen, Kaikkonen, Koponen, Ovaskainen, Sippola, Virtanen, Laatikainen & LATE-työryhmä (toim), 2010</p> <p>Shehata & Ramadan, 2010</p> <p>Sormunen, Tossavainen & Turunen, 2012</p> <p>Sormunen, Tossavainen & Turunen, 2013.</p> <p>Sormunen, Turunen & Tossavainen, 2016</p> <p>Söderlund & Joronen, 2013</p> <p>Tinnfält, Jensen & Eriksson, 2015</p>
Suhde vanhempiin	36: millainen on suhteesi äitiin?	Erittäin hyvä – erittäin huono, 5-portainen Likert-asteikko	Currie, Zanotti, Morgan, Currie, de Looze, Roberts, Samdal, Smith & Bernekow, 2012

Liite 1: Tutkimuksen muuttujaluettelo (3/4)

Kyselylomakkeen aihepiiri	Kysymykset	Asteikko	Tutkija(t), vuosi
	<p>37: millainen on suhteesi isään?</p> <p>38: kuuntelevatko vanhempasi, kun sinulla on asiaa?</p> <p>39: kuinka hyvin vanhempasi tietävät seuraavista asioista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - mitä teet vapaa-ajalla - keiden ystävien kanssa vietät vapaa-aikaa - mihin käytät rahasi - miten sinulla menee koulussa 	<p>Erittäin hyvä – erittäin huono, 5-portainen Likert-asteikko</p> <p>Usein – harvoin tai ei koskaan, 5-portainen Likert-asteikko</p> <p>Hyvin – huonosti, 5-portainen Likert-asteikko</p>	<p>Keijsers, Branje, VanderValk & Meeus, 2010</p> <p>Keijsers & Laird, 2014</p> <p>Ketonen & Joronen, 2014</p> <p>Kerr, Stattin & Burk, 2010</p> <p>Levin & Currie, 2010,</p> <p>Lindfors, 2011</p> <p>Lippold, Greenberg, Graham & Feinberg, 2013</p> <p>McNeely & Barber, 2010</p> <p>Paananen & Gissler, 2014.</p> <p>Reynolds, MacPherson, Matusiewicz, Schreiber</p> <p>Tinnfält, Jensen & Eriksson, 2015</p> <p>Shek, 2010</p> <p>Shehata & Ramadan, 2010</p>

Liite 1: Tutkimuksen muuttujaluettelo (4/4)

Kyselylomakkeen aihepiiri	Kysymykset	Asteikko	Tutkija(t), vuosi
			<p>Söderlund & Joronen, 2013.</p> <p>Tilton-Weaver, 2014</p> <p>Xiao, Li & Stanton, 2011</p>
<p>Taustatiedot:</p> <p>Lapsen sukupuoli</p> <p>Asuminen</p>	<p>Kenen luona asut?</p> <ul style="list-style-type: none"> - molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa - Enimmäkseen äidin luona - Enimmäkseen isän luona - Yhtä paljon äidin ja isän luona eri kodeissa - Isovanhempien tai muiden sukulaisten luona - Sijaisvanhempien luona - Jossain muualla 	<p>Tyttö - poika</p>	

Liite 2: Taulukko tutkimuksista (1/7)

Tekijä(t), vuosi, nimi ja maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	Päätulokset
Bertsson & Ringsberg, 2014, Ruotsi	Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia ruotsalaisten vanhempien toimintaa yhdessä lapsien kanssa, vanhempien kokemuksia kiireestä ja lapsien terveyttä sekä onko näillä yhteyttä toisiinsa	n=1461 2-17-vuotiasta ruotsalaista lasta, kyselylomaketutkimus, analysoitu tilastollisesti	7-12 vuotiaiden ryhmässä esimerkiksi pelien pelaaminen, käveleminen ja vieminen harrastuksiin oli positiivisesti yhteydessä lasten terveyteen. Vanhempien kiire liittyi työajankäyttöön ja lapset tekivät tällöin vähemmän kotitehtäviä ja heillä oli enemmän oireita.
Craig & Mullan, 2012, Australia.	Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia viettävätkö vanhemmat ja lapset enemmän aikaa yhdessä maissa, jossa äidit tekevät lastenhoidollisia tehtäviä ja viettävät enemmän aikaa lasten kanssa. Tutkittavat maat olivat: USA, Australia, Tanska ja Ranska.	Käytetty kansallisesti edustavia tilastoja: Australian ajankäyttötutkimus 2006 (AUSTUS), amerikkalainen ajankäyttötutkimus 2003 (ATUS), tanskalainen ajankäyttötutkimus 2002 (DTUS) ja ranskan ajankäyttötutkimus 1999 (FTUS). Osallistujamäärää ei kerrottu, kyselylomaketutkimus, analysoitu tilastollisesti	Vanhempien lastensa kanssa viettämä aika vaihtelee huomattavasti eri maissa. Tässä korostuu erityisesti äitien palkkatyö ja sen vaikutus lapsien kanssa vietettyyn aikaan.
Elgar, Craig & Trites, 2013, Canada	Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia perheruokailun ja positiivisen ja negatiivisen mielenterveyden ulottuvuuksien yhteyttä ja onko tämä yhteys selitettävissä suhteen avoimuudella.	n=26069 nuorta (11-15-vuotiaita), kyselylomaketutkimus, analysoitu tilastollisesti.	Perheateriointi lisää nuoren henkistä hyvinvointia, käyttäytymistä ja tyytyväisyyttä elämään

Liite 2: Taulukko tutkimuksista (2/7)

Tekijä(t), vuosi, nimi ja maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	Päätulokset
Halme, 2009, Suomi.	Tutkimuksen tarkoituksena oli kehittää ja testata isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä sekä isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaava rakenneyhtälömalli. Tarkoituksena oli selvittää myös isien kokemaa vanhemmuuteen liittyvää stressiä sekä tyytyväisyyttä parisuhteessa.	n=821, kyselylomaketutkimus analysoitu tilastollisesti.	Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo painottui fyysiseen tekemiseen ja suurimmalle osalle isistä yhdessäolo oli luonnollinen osa elämää. Neljäsosa isistä olisi halunnut olla enemmän aikaa lasten kanssa. Elämäntilanteen muuttuminen, esim. avioero, vaikuttivat isän ja lapsen yhdessä olemiseen.
Keijsers, Branje, VanderValk & Meeus, 2010, Alankomaat	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vanhemman valvonnan yhteyttä nuoren avoimuuteen ja rikollisuuteen.	n=289 (150 tyttöä ja 139 poikaa ja heidän vanhempansa), kyselylomaketutkimus , analysoitu tilastollisesti	Vanhemman valvonta ei ennustanut rikollisuutta. Vanhemman valvonta lisäsi nuoren avoimuutta.
Keijsers & Laird, 2014, USA	Tarkoituksena oli selvittää onko vanhemman valvonnalla yhteyttä nuoren halukkuuteen kertoa vapaa-ajastaan.	n=197 nuorta ja heidän äidit, lapsilla haastattelu tutkimus, vanhemmilla kyselytutkimus, analysoitu tilastollisesti.	Vanhempien valvonta havainnoimalla ja olemalla aktiivisesti läsnä nuoren elämässä saattaa lisätä halukkuutta kertoa vapaa-ajastaan.
Kerr, Stattin & Burk, 2010, Ruotsi	Tarkoituksena oli tutkia, onko vanhempien valvonnalla yhteys heidän tietämykseen nuoren päivittäisestä toiminnasta.	n=938 nuorta ja heidän vanhempaa, Kyselylomake, analysoitu tilastollisesti.	Nuoren kertoma tieto on parempi tiedonsaantikanava kuin vanhempien valvonta.

Liite 2: Taulukko tutkimuksista (3/7)

Tekijä(t), vuosi, nimi ja maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	Päätulokset
Ketonen & Joronen, 2014, Suomi	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää miten alakoulun neljäs- ja viidesluokkalaiset lapset ja heidän vanhempansa arvioivat vanhempien valvontaa ja miten valvonta on yhteydessä lasten koulukiusaamiskokemuksiin	n=145 oppilasta ja n=145 vanhempaa, kyselylomaketutkimus, aineisto analysoitu tilastollisesti	Tuloksien mukaan lapset ja aikuiset arvioivat valvonnan hyväksi ja lasten arviot äidin ja isän valvonnasta olivat yhteydessä toisiinsa. Kokonaan kiusaamiselta välttyneiden lasten vanhemmat arvioivat oman valvonnan parempana kuin sellaisten lasten, joita oli kiusattu.
Kärmeniemi & Aunola, 2014, Suomi	Tarkoituksena oli selvittää kuinka paljon aikaa ensimmäistä luokkaa käyvien lasten vanhemmat viettävät lapsensa kanssa kotitehtävissä auttaen, pelaten ja leikkien.	152 lasta, 152 äitiä ja 118 isää Porin, Mikkelin ja Lappeenrannan koulujen ensimmäisen luokan oppilaat ja heidän vanhempansa, kyselylomaketutkimus, analysoitu tilastollisesti	Vanhempien ajankäytössä oli paljon vaihtelua. Äidit ja isät käyttävät eniten aikaa pelaamiseen ja leikkimiseen. Huomattava osa vanhemmista ei käyttänyt ollenkaan aikaa lapsensa kanssa lukien tai kotitehtäviä auttaen.
Levin & Currie, 2012, Englanti	Tarkoituksena oli tutkia äidin ja lapsen sekä isän ja lapsen välistä kommunikaatiota ja lapsen tyytyväisyyttä elämään.	n= 4959 nuorta kyselytutkimus, aineisto analysoitiin tilastollisesti	Äiti-lapsi ja isä-lapsi suhteen kommunikaatiolla oli yhteys lapsen tyytyväisyyteen elämään. Suhde äitiin oli tärkeä erityisesti tytöillä. Pojilla, jotka eivät elä perinteisessä kahden vanhemman perheessä, saattaa se ennustaa alhaisempaa tyytyväisyyttä elämään.

Liite 2: Taulukko tutkimuksista (4/7)

Tekijä(t), vuosi, nimi ja maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	Päätulokset
Lippold, Greenberg, Graham & Feinberg, 2013, USA	Tarkoituksena oli saada tietoa oliko vanhempien tietämyksellä yhteyttä vanhemman valvontaprosessiin ja nuoren ongelmakäyttäytymiseen 6. ja 8. luokalla ja oliko näillä yhteyttä hyvään vanhempi-lapsi suhteeseen.	n=979 perhettä, kyselytutkimus, aineisto analysoitiin tilastollisesti.	Vanhempien pyrkimykset valvoa nuorta eivät olleen merkittävästi yhteydessä nuoren ongelmakäyttäytymisen
McNeely & Barber, 2010, USA	Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia nuorten käsityksiä mitä on vanhempien antama tuki 12 eri kansakunnassa tai etnisessä ryhmässä ympäri maailmaa.	n= 4300 nuorta, Mixed-method tutkimus, analysoitu tilastollisesti	Nuoret halusivat, että vanhemmat antavat aikaa, tukea, lohtua, seuraa ja rahallista tukea silloin kun nuoret sitä tarvitsevat.
Miettinen & Rotkirch, 2012, Suomi	Tarkoituksena oli selvittää lapsiperheiden ajankäyttöä perheen työssäkäyvien aikuisten näkökulmasta. Minkälaisia muutoksia on tapahtunut ansiotyöhön käytetyssä ajassa ja miten työ vaikuttaa muuhun ajankäyttöön.	n=3795, tilastokeskuksen vuoden 2009-2010 ajankäyttötutkimuksen päiväkirja-aineisto, vastaajat osallistuiivat myös henkilöhaastatteluun. Analysoitu tilastollisesti.	Suomalaisilla on entistä enemmän vapaa-aikaa. Kiire työpaikoilla on lisääntynyt. Kotitöihin ja lastenhoitoon käytetty aika lisääntynyt.
Reynolds, MacPherson, Matusiewicz, Schreiber & Lejuez, 2011, USA	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää eroja äidin ja lapsen raporttien välillä koskien vanhempien tietoisuutta lapsen olinpaikasta, toiminnasta, kavereista ja miten ne liittyivät lasten riskikäyttäytymiseen.	n=219 äitiä ja nuorta, kyselylomaketutkimus, aineisto analysoitu tilastollisesti	Äidin ja lapsen raporttien välillä oli eroavaisuuksia. Vanhemman vähäinen tietoisuus lapsen olinpaikasta, toiminnasta ja kavereista lisäsivät jossain määrin lapsen riskikäyttäytymistä.

Liite 2: Taulukko tutkimuksista (5/7)

Tekijä(t), vuosi, nimi ja maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	Päätulokset
Shehata, Ramadan, 2010, USA	Tarkoituksena oli arvioida suhteen rakennetta ja päivittäistä vuorovaikutusta vanhempien ja nuorten välillä nuorten näkökulmasta.	n=100 nuorta. 2 erilaista kyselylomaketta, analysoitu tilastollisesti	Auttava vanhempi kuuntelee lasta, antaa mahdollisuuden itsenäistymiseen ja valvoo heidän käytöstään. Lapset haluat vanhemmat, jotka ovat kiinnostuneita, kuuntelevat ja ymmärtävät lasta, auttavat heitä ja ovat ihmisiä, joille voi jutella.
Shek, 2010, Kiina	Tarkoituksena kuvata miten vanhempi-lapsi suhteen luottamus ja suhteen laatu toteutuvat kiinalaisten nuorten mielestä.	n=2758 nuorta, kyselylomake, analysoitu tilastollisesti	Luottamus vaikuttaa nuoren halukkuuteen kommunikoida vanhempien kanssa. Luottamus isä-lapsisuhteessa oli heikompi kuin äiti-lapsi suhteessa.
Sormunen, Tossavainen & Turunen, 2012, Suomi	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää miten 10-11-vuotiaiden lapsien vanhemmat kokevat kodin ja koulun terveystasvatuksen.	n=184 vanhempaa, kyselylomaketutkimus, aineisto analysoitu tilastollisesti	Vanhemmat katsoivat, että terveystasvatus on joko heidän tai koulun vastuulla. Maaseudulla asuvat vanhemmat ja nuorimpien vanhempien ryhmät olivat enemmän sitä mieltä, että terveystasvatus kuuluu enemmän koululle.

Liite 2: Taulukko tutkimuksista (6/7)

Tekijä(t), vuosi, nimi ja maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	Päätulokset
Sormunen, Tossavainen & Turunen, 2013, Suomi	Tutkimus tarkoituksena on arvioida 2 vuotisen intervention vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia vanhempien osallistumisesta koulu-pohjaiseen, terveystieteiden, terveyskasvatus tietoon, terveystieteen tukemiseen.	Neljännen luokan oppilaiden vanhemmat: vuonna 2008 n=348 ja vuonna 2010 n=358. Kyselylomaketutkimus, analysoitu tilastollisesti.	Verrattuna kontrolliryhmään, interventio koulujen vanhemmat kokivat suuremman mukanaolo eetosta, lisääntyneen tietämystä terveystieteen ja terveyden tukemista kohtaan.
Sormunen, Turunen & Tossavainen, 2016, Suomi	Tutkimuksessa selvitetään nukkumaanmeno tottumuksia, vanhempien sallivuutta television katseluun ja katsotuimpia televisio ohjelmia.	n=113, kyselylomaketutkimus, analysoitu tilastollisesti.	Vanhempien suhtautuminen tv:n katseluun on entistä sallivampaa. Salatut elämät ja amerikkalainen komediasarja Simpsonit ovat suosituimpia ohjelmia. Tv:n katselu ei saisi viedä liiaksi aikaa muulta vapaa-ajan vietoilta.
Söderlund & Joronen, 2013, Suomi	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää oppilaiden läheisyyttä vanhempiinsa ja läheisyyden yhteyttä oppilas- ja opettajasuhteisiin sekä kiusaamiskokemuksia oppilaiden arvioimana.	n=145 neljäs- ja viidesluokkalaiset oppilaat, kyselylomaketutkimus, analysoitu tilastollisesti.	Lapset kokivat suhteensa vanhempiin läheisiksi. Suhde äitiin koettiin läheisemmäksi kuin suhde isään. Mitä läheisempi suhde vanhempiin, sitä parempi suhde muihin oppilaisiin ja opettajiin.

Liite 2: Taulukko tutkimuksista (7/7)

Tekijä(t), vuosi, nimi ja maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	Päätulokset
Tilton-Weaver, 2014, Ruotsi	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää parantaako vanhempien tuki lasten välistä kommunikaatiota.	n= 874 nuorta, Kyselytutkimus, joka analysoitiin tilastollisesti.	Nuorten mielestä vanhempien tuki parantaa nuoren ja vanhemman välistä kommunikaatiota. Tällöin nuoret kertovat arjestaan enemmän ja pitävät vähemmän salaisuuksia, joiden pitäminen on todettu olevan yhteydessä rikolliseen käyttäytymiseen. Nuoret kertovat arjestaan vanhemmille, jos vanhempi valvoo heidän toimintaa tai nuoret kokevat, että saavat tukea vanhemmiltaan. Pitkällä aikavälillä hyvä vanhempi-lapsi suhde edistää lapsen arjestaan kertomista enemmän kuin vanhemman valvonta.
Tinnfält, Jensen & Eriksson, 2015, Ruotsi	Tarkoituksena oli kuvata tyttöjen ja poikien mielipiteitä millaisia vanhempien ja perheen pitäisi olla.	n=19, haastattelu, laadullinen tutkimus. Analysoitu sisällönanalyysillä	Perhe on erittäin tärkeää nuorille. Koko perheellä on yhteinen vastuu perheestä ja on tärkeää viettää aikaa yhdessä ja jutella.
Xiao, Li & Stanton 2011, USA	Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia onko vanhemman ja nuoren käsityksissä yhtäläisyyksiä koskien avointa kommunikaatiota perheessä ja sen yhteyttä nuoren psykososiaaliseen selviytymiseen.	n=336 vanhempi-nuori paria. Kyselytutkimus, analysoitu tilastollisesti.	Yhtäläisyydet avoimesta kommunikaatiota erosivat nuoren sukupuolen mukaan. Pojilla ja vanhemmilla oli huonompi kommunikaatio kuin tytöillä ja vanhemmilla. Nuoret ilmoittivat huonompaa psykososiaalista

			selviytymistä jos heillä oli huono kommunikaatio vanhempien kanssa.
--	--	--	---